

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA
ÚSTAV AUTORSKÉHO PRÁVA, PRÁV PRŮMYSLOVÝCH A PRÁVA SOUTĚŽNÍHO

Autorské právo a Internet

Způsoby užití a rozsah ochrany díla

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2008

Knihovna UK PF

PF17769

Diplomant: Rao Uppaluri, 5. ročník
(Na výšinách 10, Praha 7, 170 00)

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Irena Holcová

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Rao Uppaluri

Rao Uppaluri

Rád bych na tomto místě poděkoval JUDr. Ireně Holcové za cenné rady a připomínky pro vypracování této práce.

OBSAH

1. ÚVOD	5
1.1. Internet	6
2. AUTORSKÉ PRÁVO	8
2.1. <u>Prameny autorského práva</u>	9
2.1.1. <u>Prameny mezinárodního práva</u>	9
2.1.2. <u>Prameny evropského práva</u>	11
2.1.3. <u>Prameny českého autorského práva</u>	17
3. DÍLO A JEHO UŽITÍ V PROSTŘEDÍ INTERNETU	18
3.1. <u>Zpřístupnění díla prostřednictvím Internetu</u>	22
3.2. <u>Stahování díla prostřednictvím Internetu</u>	24
3.2.1. <u>Licence pro dočasné rozmnoženiny a jiné zákonné licence</u>	24
3.2.2. <u>Volná užití</u>	26
3.2.3. <u>Tzv. třístupňový test</u>	29
3.3. <u>Oprávnění k výkonu práva užití díla autora</u>	31
4. SPECIFICKÉ ZPŮSOBY UŽITÍ DÍLA NA INTERNETU	36
4.1. <u>Výměnné sítě peer-to-peer</u>	36
4.2. <u>Linking</u>	40
4.3. <u>Framing</u>	42
4.4. <u>Streaming a webcasting</u>	43
4.5. <u>E-mail a jiné formy elektronické komunikace</u>	45
5. OCHRANA AUTORSKÝCH PRÁV	46
5.1. <u>Technické prostředky ochrany práv</u>	50
6. ROZHODNÉ PRÁVO	53
7. ZÁVĚR	55
<u>Seznam použitých pramenů</u>	58
<u>Seznam použitých zkratk</u>	61

1. ÚVOD

Období posledních dvaceti let se neslo v duchu prudkého rozvoje Internetu¹, jakožto celosvětové počítačové sítě, jež můžeme charakterizovat jednak jako rozvoj technologický a jednak jako společenský, ve smyslu jeho rozšíření v téměř všech vrstvách společnosti. Prvně jmenovaný je výsledkem neutuchajícího přisunu vědeckých poznatků na poli výpočetní techniky, které přispívají k neustálému zvyšování objemu toku dat mezi jednotlivými počítači a činí tak z Internetu médium s dominantním postavením, zahrnující v sobě funkce a možnosti ostatních sdělovacích prostředků, které tak jsou nuceny čelit nebývalé konkurenci. Společenský aspekt rozvoje Internetu je způsoben především finanční dostupností (jak produktů výpočetní techniky, tak služeb poskytovatelů internetového připojení) a má za následek hlavně změnu ve vnímání Internetu širokou veřejností jako zcela samozřejmého prostředku vzájemné komunikace a socializace, čerpání informací, poznatků a názorů a jejich zveřejňování, a v neposlední řadě specifickým místem pro zpřístupňování a opatrování autorských děl (ať už se svolením jejich autorů nebo bez něj). Narážím tím na palčivý problém současného Internetu, a sice soustavné a masivní porušování práv duševního vlastnictví do té doby nevídané. Rychlost, snadná dostupnost, bezplatnost a relativní anonymita jsou hlavními důvody popularity největší počítačové sítě jako prostředku k tomuto negativnímu jevu. Když k tomu připočteme určitý tradiční postoj veřejnosti (v České republice a Východním bloku jako takovém obzvláště) k právům duševního vlastnictví, který by se dal výstižně charakterizovat jako „neuctivý“, je zřejmé, že potřeba autorskoprávní ochrany a její význam roste.

Důvodem, proč jsem si jako téma diplomové práce vybral autorské právo a Internet, je především snaha o bližší náhled na autorské právo v prostředí Internetu a pokus o (alespoň) elementární právní rozbor jeho jednotlivých aspektů optikou každodenního uživatele celosvětové sítě. V této

---

¹ Název „Internet“ je odvozen od termínu „internet“, označujícího obecně každou soustavu vzájemně propojených počítačových sítí. Jde o zkrácení anglického slova „internetwork“, složeného ze slova *network* (sítě), podle něhož tradičně názvy amerických počítačových sítí končily „-net“, a mezinárodní předpony *inter-* (mezi), vyjadřující skutečnost, že internet propojil a vstřebal různé starší, dílčí, specializované nebo lokální sítě.
Heslo Internet. Dostupné z: <http://en.wikipedia.org/wiki/Internet>

souvislosti chci poukázat na ty nejběžnější případy jednání, které se nějakým způsobem autorského práva týkají. Tímto důvodem je dále skutečnost, že se jedná o dynamický právní obor, reagující na nové trendy v dané oblasti, s čímž souvisí určité nedostatky v jeho právním povědomí laické veřejnosti, ale také nejednotný výklad některých jeho institutů právní doktrínou.

V první části práce se budu zabývat autorským právem jako samostatným právním odvětvím, jeho historickým vývojem. Rozeberu jednotlivé prameny jeho právní úpravy. Druhá část se věnuje obecně problematice užití autorského díla v souvislosti s Internetem (zpřístupnění díla a stahování dat; institut omezení autorského práva; licencování). Na ní navazuje část třetí, pojednávající o specifických způsobech užití díla – od hyperlinku přes instant messaging, webcasting až po peer-to-peer sítě. Ve čtvrté části se zmíním o ochraně autorských práv, s důrazem na technické prostředky ochrany autorských děl. Konečně pátá část přiblíží problematiku rozhodného práva na Internetu.

1.1. Internet

Snažit se na tomto místě zformulovat co nejpreciznější a univerzální definici Internetu, zohledňující jeho neustálý vývoj, nepovažuji za nutné a žádoucí. Nicméně určité přiblížení toho, jak vlastně Internet po technické stránce funguje, shledávám pro lepší pochopení některých otázek právní ochrany autorských děl v digitální sféře jako nezbytné.

Internet je tedy decentralizovanou vzájemně propojenou počítačovou sítí bez jednotného řídicího centra a prostřednictvím společného přenosového jazyka jeho uživatelů (TCP/IP)² pracuje jako komunikační prostředek a přenosové médium, které umožňuje přenos dat a služeb. O jeho obsahu rozhodují a určují jej výlučně jeho uživatelé. Z hlediska právního lze

---

² Celý význam slova TCP/IP je Transmission Control Protocol/Internet Protocol (česky primární transportní protokol - TCP/protokol síťové vrstvy - IP)

konstatovat, že Internet jako takový právně neexistuje. Není ani subjektem práva (žádný zákon mu nepřiznává způsobilost nabývat práva a povinnosti), ani jeho předmětem (ať už hmotným nebo nehmotným) ve smyslu toho, jak jej vymezuje občanskoprávní teorie. Konečně není ani objektivní právní skutečností, nezávislou na lidském chování. Jak tvrdí Vladimír Smejkal³, jedná se o složitý informační systém, který se skládá ze všech výše uvedených komponent, tj. z různých subjektů práva: lidí a organizovaných sdružení lidí včetně státu, dále z majetku, tj. věcí, práv a jiných majetkových hodnot.

Počátky Internetu sahají do roku 1969, kdy byla vytvořena experimentální síť ARPANET, pojmenovaná podle grantové agentury ministerstva obrany USA – ARPA (*Advanced Research Projects Agency*).⁴ Tato síť byla výsledkem hledání způsobu zajištění bezproblémové komunikace mezi armádními počítači rozmístěnými po celém území USA, a to i v případě, že část této sítě by byla vyřazena z provozu. ARPANET totiž představovalo síť (tvořenou zpočátku jen čtyřmi počítači) bez centrálního uzlu. Pokud by tedy byla některá z linek zničena, mohla informace po ní poslaná dorazit příjemci jinou trasou. Až do poloviny osmdesátých let se Internet (samotný pojem „Internet“ vzniká až v roce 1987) nijak zvlášť nerozvíjel, byl omezen především na vládní a vojenské organizace. Postupně se připojovaly také americké univerzity. Průlom přichází s vývojem TCP/IP a hlavně díky World Wide Web⁵. Přehledné a jednoduché ovládání spolu s masivním rozšířením osobních počítačů znásobil počet internetových uživatelů natolik, že se Internet stal zajímavým také po komerční stránce. WWW se tak společně s elektronickou poštou stala nejrozšířenější internetovou službou. Postupem času se obsah webových stránek díky možnostem jazyka HTML a dalším nástrojům jako Java Script, Flash nebo ActiveX změnil z jejich předchozí pasivní a strohé podoby až k dnešnímu multimediálnímu a interaktivnímu ztvárnění a vytváří tak ideální prostor mj. i pro porušování autorskoprávních a známkoprávních norem.

³ Smejkal, V., *Internet a §§§*, Grada Publishing, Praha, 2001, s. 17

⁴ Street, F. L., *Law of the Internet*, Lexis Law Publishing, Charlottesville, 1998, s. xxix

⁵ World Wide Web (WWW, zkráceně také *web*), ve volném překladu „celosvětová pavučina“, je označení pro aplikaci internetového protokolu http, jímž se rozumí soustava propojených hypertextových dokumentů, tzv. hyperlinků (česky „odkazů“).

Heslo World Wide Web. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/World_Wide_Web

2. AUTORSKÉ PRÁVO

Autorské právo je relativně mladá právní disciplína a ve své současné podobě existuje teprve od 18. století, kdy se společně s nástupem kapitalismu začala rychleji rozvíjet i věda a technika. Tento rozvoj přinesl řadu nových možností a prostředků užití a šíření výsledků autorských děl a jejich - s tím spojené - tržní využití. Základy autorského práva však byly položeny již v 15. století vynálezem knihtisku. Vydavatelé (knihtiskaři) byli nadáni zvláštním právem ve formě privilegia, první podoby ochrany osobnostních práv autora.

Autorským právem v objektivním smyslu se rozumí soubor právních norem, které upravují vztahy vznikající při vytváření a společenském uplatnění autorských děl.⁶ Zejména tedy objektivní autorské právo upravuje, co se rozumí pojmem autorské dílo a jaké jsou předpoklady vzniku takového díla, a konečně jednotlivá subjektivní práva autora k dílu, které svou tvůrčí duševní činností vytvořil. Tato subjektivní práva lze v zásadě dělit na práva osobnostní, kam patří především právo rozhodnout o zveřejnění díla, právo na autorství díla a právo na nedotknutelnost díla, a práva majetková, zohledňující ekonomický aspekt oprávnění autora. Nutno však podotknout, že výše zmíněné členění je spíše účelového charakteru. Příkladem budiž současná česká autorskoprávní úprava, která se pod vlivem komunitárního práva (zejména v souvislosti s nutností harmonizace problematiky řešení výkonu práv majetkových, jakož i řešení ochrany coby součásti vlastnictví) v zásadě vrátila k dualistickému pojetí, obsaženému v zákonné úpravě⁷ z roku 1953. Toto pojetí je tedy třeba chápat nikoli jako ryzí dualismus, ale jako účelové legislativní rozdělení práv osobnostních a majetkových z výše uvedených důvodů. Navíc je toto ryzí pojetí vyloučeno s ohledem na osobnostně-právní podstatu a povahu autorského práva a práv výkonných umělců.⁸ Zmíněná teoretická konstrukce by se nakonec dala označit nejprůhledněji jako quasidualistická.

⁶ Knappová, M., Švestka, J. a kol., Občanské právo hmotné, Svazek III, Aspi, 3. vydání, Praha, 2002, s. 180

⁷ zákon č. 115/1953 Sb., o právu autorském

⁸ Kříž, J., Holcová, I., Kordač, J., Křestánová, V., Autorský zákon a předpisy související – komentář, Linde Praha a.s., 2. vydání, Praha, 2005, s. 79-80

Smyslem a základním cílem každé právní úpravy v oblasti tvorby a užití výsledků tvůrčí činnosti by měla být snaha o nastolení rovnovážných vztahů při materiální i morální stimulaci tvůrců na straně jedné a ve vytváření vhodného prostředí pro užití a přístup k výsledkům jejich činnosti na straně druhé.⁹ Obzvláště to platí dnes, v období „digitálního věku“, pro něj je charakteristická takřka neomezená dostupnost autorských děl.

2.1. Prameny autorského práva

2.1.1. Prameny mezinárodního práva

Základním a vůbec nejstarším právním dokumentem na mezinárodní úrovni je Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl z konce 19. století zakládající tzv. Bernskou unii pro ochranu práv autorů v členských zemích. Česká republika se jí účastní od roku 1921. Tato autorskoprávní úmluva prošla během své existence řadou novelizací, z nichž nejvýznamnější je revize učiněná v Paříži v roce 1971 (v této souvislosti je v praxi užíván název „Revidovaná úmluva bernská“, dále jen RÚB), již je vázána většina zúčastněných států včetně ČR. RÚB stanoví na jedné straně povinnost členských států zajistit na svém území alespoň minimální úroveň ochrany autorského práva, zároveň však obsahuje výhrady ve prospěch národních úprav pro oblasti v úmluvě výslovně uvedené (např. zakotvení zásady teritoriality, podle které se ochrana práv duševního vlastnictví řídí právní úpravou státu, kde se ochrana uplatňuje). Vedle RÚB je třeba zmínit dva další dokumenty. Za prvé se jedná o Všeobecnou úmluvu o autorském právu uzavřenou v Ženevě v roce 1952 a revidovanou v roce 1971 (ČR je jí v této podobě vázána od roku 1980), která na rozdíl od své předchůdkyně nevytváří žádnou unii složenou z účastnických států a její hlavní význam spočívá v zavedení tzv. copyrightové doložky, umožňující zajistit autorům z členských států s neformální ochranou náležitou ochranu i v členských státech, kde je uplatňována ochrana formální. Pro státy, které se současně účastní RÚB, se

---

⁹ Knappová, M., Švestka, J. a kol., Občanské právo hmotné, Svazek III, Aspí, 3. vydání, Praha, 2002, s. 178-179

Ženevská úmluva nepoužije. Konečně druhým dokumentem je Mezinárodní úmluva o ochraně výkonných umělců, výrobců zvukových snímků a rozhlasových organizací uzavřená v Římě v roce 1961 (v ČR účinná od roku 1964), poskytující uvedeným subjektům minimální úroveň majetkových práv opět prostřednictvím kombinace zásad teritoriality, asimilace a národního režimu.

Pařížská revize Bernské úmluvy je dosud poslední přijatou změnou tohoto dokumentu. Hlavní příčinou tohoto stavu je velký počet nových členských států, vzniklých po druhé světové válce, které neměly takový zájem na dalších revizích úmluvy jako rozvinutější státy, a tyto novelizace úspěšně blokovaly. Vzhledem k pokračujícímu technickému rozvoji a s tím spojenými novými možnostmi užití autorských děl rostla potřeba mezinárodní právní úpravy, byť i mimo platformu RÚB. Výsledkem bylo uzavření Dohody o obchodních aspektech práv duševního vlastnictví (*Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights*, dále jen „TRIPS“) v rámci Dohody o zřízení Světové obchodní organizace (WTO). Vyspělým státům se tak podařilo výměnným obchodem za členství ve WTO „vnutit“ jimi požadovanou úroveň ochrany duševního vlastnictví rozvojovým zemím. Tato dohoda, kterou uplatňuje od 1. ledna 1996 také Česká republika, odkazuje v oblasti práva autorského a práv souvisejících s právem autorským na minimální úroveň ochrany podle RÚB a Římské úmluvy. Navíc upravuje některá nová mezinárodně uznávaná práva jako právo na ochranu počítačových programů, právo na ochranu databází, právo pronájmu a půjčování, zásadu vyčerpání práva ad. TRIPS dále upravuje závazky členských států, které mají přijmout v oblasti vynucování práva, a to jak v řízení civilním, tak i správním a trestním. Navíc se členské státy stávají součástí zvláštního systému řešení sporů ze všech smluv WTO (včetně TRIPS). V případě sporu je zahájeno řízení, jehož výsledkem je (pro členské státy WTO) závazné rozhodnutí, které obsahuje právní rozbor konkrétních smluvních ustanovení. Tento systém tak vlastně představuje vůbec první výklad autorského práva (včetně RÚB a Ženevské úmluvy, z kterých TRIPS vychází) na mezinárodní úrovni.

Jako reakce na výzvy, kterým muselo autorské právo čelit v souvislosti s nástupem Internetu a digitálním šířením autorských děl, byly na půdě diplomatické konference v Ženevě v prosinci 1996 přijaty dvě tzv. internetové úmluvy v rámci WIPO (*World Intellectual Property Organization* – Světová organizace duševního vlastnictví), a to Smlouva WIPO o právu autorském (WCT - *World Intellectual Property Organization Copyright Treaty*) a Smlouva WIPO o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech (WPPT – *World Intellectual Property Organization Performances and Phonograms Treaty*). Pro ČR jsou závazné od roku 1992. WCT obdobně jako TRIPS inkorporuje RÚB (konkrétně čl. 1-21 a Přílohu). WPPT pak plně respektuje Římskou úmluvu. Oba dva smluvní instrumenty tedy pouze rozvíjejí úroveň dosaženou původními smlouvami. Stěžejní je především nově přiznané právo na užití díla, výkonu a zvukového záznamu v digitálním prostředí (zejména v Internetu) v rámci práva na sdělování veřejnosti podle čl. 8 WCT a práva na zpřístupňování veřejnosti podle čl. 10 a 14 WPPT, přičemž pouhé provozování hmotného zařízení k umožnění nebo uskutečnění sdělování díla (např. provozování Internetu) není samo o sobě sdělováním díla veřejnosti. Internetové smlouvy WIPO dále upravují např. širší práva na pronájem, právo na rozmnožování (kdy za rozmnožování považují i uložení chráněného díla v digitální formě na elektronický prostředek). Poprvé se na mezinárodní úrovni upravuje vyčerpání práv v rámci práva na rozšiřování nebo přiznání osobnostních práv výkonných umělců. Klíčové je také ujednání o ochraně technických prostředků užívaných při správě práv a dále závazky týkající se elektronické informace o identifikaci práv k dílu. Pro zajištění efektivní správy práv v digitálním prostředí jsou tato ustanovení naprostou nezbytností.

2.1.2. Prameny evropského práva

Evropské komunitární právo neobsahuje žádnou komplexní úpravu autorského práva. Soustředí se spíše na ty dílčí otázky, kde je právní zájem Evropského společenství na jednotné úpravě. To je ostatně dáno rozličnou povahou autorskoprávních kultur v jednotlivých členských zemích, zejména

pak kontinentálním pojetím autorského práva, tzv. *droit d'auteur* (kam spadá drtivá většina evropských států v čele s Německem a Francií), pro něj je charakteristický důraz na osobnost autora, který dílo vytvořil a jemuž dílo náleží, princip neformálního vzniku ochrany autorských práv – okamžikem, kdy je dílo vyjádřeno ve smysly vnímatelné podobě a v neposlední řadě míra originality (kdy je vyžadována jedinečnost díla), a právem angloamerickým v podobě tzv. copyright systému (uplatňuje ho Velká Británie a Irsko), jenž pojem osobnostních práv autora nezná a řadí jej do kategorie práv majetkových, čímž umožňuje autorské právo i zcizovat. Způsob vzniku autorskoprávní ochrany je formální, autorem může být i právnická osoba a míra originality se omezuje pouze na původnost díla. Evropská úprava tak představuje určitý kompromis mezi oběma pojetími a současně je i prostředkem stírání hranic mezi těmito systémy.

Převažujícím nástrojem harmonizačních snah orgánů Evropských společenství v oblasti autorského práva jsou směrnice Rady ES, předjímané už v roce 1988 Zelenou knihou, ve které byl poprvé představen program harmonizace autorského práva. Směrnice zavazují členské státy k jejich provedení do vnitrostátního právního řádu ve stanovené lhůtě. Na rozdíl od nařízení nejde o normy s přímou právní působností, nicméně v případě marného uplynutí lhůty k implementaci, tj. dosažení praktických účinků směrnice, a současně za předpokladu, že ustanovení směrnice jsou bezpodmínečná a dostatečně přesná a jejich bezprostřední aplikací nedochází k uložení povinnosti jednotlivci, může se směrnice přímo dovolat jednotlivá fyzická nebo právnická osoba, je-li k tomu aktivně legitimována.¹⁰ Hovoří se o omezené bezprostřední účinnosti směrnic. Mimoto jsou tyto akty orgánů ES nadány i nepřímým účinkem, jímž rozumíme povinnost orgánů aplikujících právo v členských státech vykládat vnitrostátní právo v souladu s včas netransponovanou nebo nesprávně transponovanou směrnicí.¹¹

¹⁰ viz např. rozhodnutí ESD ve věci Van Duyn (41/74) nebo rozhodnutí ESD ve věci Ratti (148/78) v kontextu čl. 249 Smlouvy ES

¹¹ rozhodnutí ESD ve věci Marleasing (C-106/89) nebo ve věci von Colson (14/83)

Do českého právního řádu v oblasti autorského práva tak byla provedena směrnice Rady 91/250/EHS ze dne 14. května 1991 o právní ochraně počítačových programů, která jako jediné kritérium autorskopravní ochrany počítačového programu požaduje, aby šlo o vlastní duševní výtvar autora. Nevyžaduje tedy podmínku jedinečnosti a přibližuje tak evropskou úpravu systému copyrightu. Směrnice Rady 92/100/EHS¹² o právu na pronájem a půjčování, jakož i o některých právech souvisejících s právem autorským v oblasti duševního vlastnictví ze dne 19. listopadu 1992 zakotvuje výlučné právo autora na půjčování a pronájem díla, resp. právo výkonného umělce na půjčování a pronájem záznamu jeho uměleckému výkonu. Práva lze postoupit nebo převádět a autor nebo výkonný umělec má v takovém případě právo na spravedlivou odměnu. Souvisejícími právy jsou právo na záznam, rozmnožování, vysílání (výlučně jen pro nezaznamenané výkony), a právo na rozšiřování. Směrnice Rady 93/83/EHS ze dne 27. září 1993 o koordinaci některých pravidel z oboru práva autorského a práv souvisejících s právem autorským vztahujících se na satelitní vysílání a kabelový přenos po členských státech požaduje, aby uznaly, že autorské právo a práva související v sobě zahrnují oprávnění udělit svolení ke sdělování díla veřejnosti prostřednictvím satelitu nebo kabelu. Má odstranit nejistotu v tom, zda se vysílání prostřednictvím satelitu nebo kabelu dotýká jen práv v členském státě vysílání nebo v členských státech, kde je signál přijímán. Zavádí jednotné pravidlo odpovědnosti ve státě původu. Souhlas ke sdělování díla veřejnosti je tedy vyžadován od držitelů autorských práv ve státě, ze kterého je vysíláno. Směrnice Rady 93/98/EHS¹³ ze dne 29. října 1993 o harmonizaci ochranné doby práva autorského a některých práv s ním souvisejících stanovila dobu ochrany autorských práv obecně na 70 let po smrti autora, u audiovizuálních děl na 70 let po smrti poslední přeživší osoby (režisér, autor dialogů, autor scénáře a autor hudby), v případě práv souvisejících činí doba ochrany 50 let. Směrnice rovněž zavedla ochranu dosud nevydaných děl, u nichž už uplynula doba ochrany, na 25 let po jejich prvním vydání. Předmětem ochrany jsou také fotografie, u nichž směrnice vyžaduje pouze splnění kritéria původnosti, a kritická vydání děl (po dobu 30 let od jejich oprávněného vydání). Směrnice

¹² kodifikovaná verze 2006/115/ES

¹³ kodifikovaná verze 2006/116/ES

96/9/ES Evropského parlamentu a Rady ze dne 11. března 1996 o právní ochraně databází se vztahuje na právní ochranu databází, které pro svůj výběr nebo uspořádání představují vlastní duševní výtvor autora. Dále zavádí právo pořizovatele databáze „sui generis“ na ochranu investice vynaložené při získávání, ověřování nebo reprezentaci jejího obsahu, na ochranu obsahu proti vytěžování a zužitkování, přičemž doba této ochrany běží pro každou podstatnou investici po dobu 15 let od vytvoření databáze.

Následující směrnice se bezprostředně týkají fenoménu informační společnosti. Směrnice 98/48/ES Evropského parlamentu a Rady ze dne 20. července 1998, kterou se mění směrnice 98/34/ES o postupu při poskytování informací v oblasti norem a technických předpisů zavádí termín služba informační společnosti, jímž se myslí každá služba (s výjimkou služby rozhlasového a televizního vysílání) poskytovaná zpravidla za úplatu, na dálku (tj. bez současné přítomnosti obou stran), elektronicky (prostřednictvím elektronického zařízení pro zpracování a uchování dat odeslaná z výchozího místa a přijatá v místě jejího určení drátově, rádiově, opticky nebo jinými elektromagnetickými prostředky) a na individuální žádost příjemce. Směrnice 2000/31/ES Evropského parlamentu a Rady ze dne 8. června 2000 o některých právních aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu v rámci vnitřního trhu (Směrnice o elektronickém obchodu) se mj. zabývá odpovědností zprostředkovatelů služeb informační společnosti. V čl. 12 stanoví, že poskytovatel připojení k síti Internet za „prostý přenos (*mere conduit*)“ neodpovídá, pokud není jeho původcem, nevybírá příjemce přenosu a zároveň nevybírá ani neupravuje informace obsažené v přenosu. Čl. 13 zabývající se „automatickým, implicitním a dočasným ukládáním do vyrovnávací paměti (*caching*)“ říká, že poskytovatel služby není odpovědný, pokud neupravuje informace, respektuje podmínky přístupu k informacím, respektuje pravidla updatu (aktualizace) informací podle zvyklostí, nepřekáží oprávněnému užití technologie pro získání dat po užití informace. Konečně podle čl. 14 poskytovatel neodpovídá za „shromažďování informací (*hosting*)“, pokud nemá skutečně povědomí o protiprávnosti činnosti nebo informací, nebo pokud po obdržení takové informace bez zbytečného odkladu

informace odstraní nebo k nim znemožní přístup. Směrnice 98/84/ES Evropského parlamentu a Rady ze dne 20. listopadu 1998 o právní ochraně služeb založených na podmíněném přístupu nebo služeb skládajících se z podmíněného přístupu ve svém čl. 2 uvádí definici chráněné služby poskytované za úhradu a na základě podmíněného přístupu. Jedná se o televizní a rozhlasové vysílání a služby informační společnosti. V čl. 4 pak vymezuje nepovolené činnosti. Patří mezi ně výroba, dovoz, distribuce, prodej, pronájem, držení, instalace, údržba, výměna nedovoleného zařízení k obchodním účelům, případně použití obchodních sdělení k propagaci nedovoleného zařízení. Tímto zařízením se myslí jakékoli (i programové) vybavení vytvořené nebo uzpůsobené tak, aby umožňovalo přístup k chráněné službě bez povolení poskytovatele služeb. Konečně se dostáváme ke směrnici 2001/29/ES Evropského parlamentu a Rady ze dne 22. května 2001 o harmonizaci některých aspektů práva autorského a práv souvisejících s právem autorským v informační společnosti („Informační směrnice“). Tento dokument představuje natolik významný zásah do úpravy autorského práva členských států EU, že si zaslouží zvláštní pozornost.

Největší odlišnost informační směrnice od výše zmíněných je dána skutečností, že neupravuje pouze dílčí aspekty práv, ale týká se všech druhů autorských děl, a je proto považována za nejvýznamnější předpis evropského autorského práva vůbec. Hlavním cílem směrnice je upravit autorské právo tak, aby se přizpůsobilo technologickému vývoji, avšak směrnice obsahuje celou řadu obecných úprav, které vedou k dalekosáhlé harmonizaci autorského práva členských států i v jiných oblastech. Samotný úmysl harmonizovat autorské právo v souvislosti s informační společností byl poprvé uveřejněn v Zelené knize autorského práva a práv souvisejících v informační společnosti ze dne 27. července 1995. Směrnice v sobě dále zahrnuje závazky z internetových smluv WIPO z roku 1996, tedy jak WCT tak WPPT. Proces implementace byl vzhledem k větší komplexnosti její úpravy značně problematický a jedinými členskými státy, které splnily termín 20. prosince 2002, byly Řecko a Dánsko. Česká republika například text směrnice úspěšně implementovala teprve novelou autorského zákona v roce 2006.

Informační směrnice v článku 1 vymezuje svůj vztah k předešlým směrnici v oblasti autorského práva jako subsidiární. Jejich ustanovení tedy zůstávají novou úpravou nedotčena. Článek 2 ukládá členským státům povinnost poskytnout nositelům autorských (a s nimi souvisejících) práv výlučné právo na přímé nebo nepřímé, dočasné nebo trvalé rozmnožování v jakékoli podobě. Významné je ustanovení článku 3, které ukládá členským státům povinnost „poskytnout autorům výlučné právo udělit svolení nebo zakázat jakékoliv sdělení jejich děl veřejnosti po drátě nebo bezdrátově včetně zpřístupnění jejich děl veřejnosti takovým způsobem, že každý jednotlivec ze strany veřejnosti má k těmto dílům přístup z místa a v době, které si zvolí.“¹⁴ Dotčenými způsoby užití díla jsou zpřístupňování díla na veřejně přístupné stránce zcela volně nebo s tzv. podmíněným přístupem (koncovému uživateli se dílo zobrazí pouze v případě zadání uživatelského jména a hesla), zasláním díla prostřednictvím elektronické pošty konkrétní osobě, a rovněž zpřístupněním díla v rámci intranetu¹⁵. Podle odstavce 3 pak nedochází při sdělování díla v nehmotné podobě veřejnosti k vyčerpání tohoto práva, zejména jde-li o sdělování díla veřejnosti prostřednictvím Internetu. Článek 4 se věnuje právu autorů na rozšiřování díla, jímž se rozumí jeho zpřístupňování veřejnosti v hmotné podobě, a principu jeho vyčerpání v rámci EU prvním uvedením díla na trhu v kterémkoliv členském státu. Článek 5 obsahuje taxativní seznam výjimek a omezení práv uvedených v člancích 2 a 3. Jedinou obligatorní výjimkou je výjimka z práva na rozmnožování podle odstavce 1. Z tohoto práva jsou vyloučeny technické rozmnoženiny, tj. dočasné úkony rozmnožení, které jsou krátkodobé nebo příležitostné, tvoří nedílnou a podstatnou část technologického procesu, jejich výhradním účelem je umožnit oprávněné užití díla nebo jeho přenos v rámci sítě mezi třetími stranami uskutečněný zprostředkovatelem, a které nemají žádný samostatný hospodářský význam. V odstavci 3 jsou uvedeny fakultativní výjimky, které členské státy mohou promítnout do svého právního řádu. Články 6 a 7 se zabývají technickými

---

¹⁴ Článek 3 odst. 1 Směrnice 2001/29/ES

¹⁵ Intranet je počítačová síť, která používá stejné technologie (TCP/IP, http) jako Internet. Je ale „soukromá“. To znamená, že je určena pro použití pouze malé skupiny uživatelů (např. pracovníci nějakého podniku). Heslo Intranet. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Intranet>

prostředky ochrany a závazky týkající se informací o identifikaci práv, článek 8 pak stanoví sankce a nápravné prostředky.

2.1.3. Prameny českého autorského práva

Základním pramenem českého autorského práva je zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů („Autorský zákon“), který nahradil po 35 letech zákon č. 35/1965 Sb., o dílech literárních, vědeckých a uměleckých.¹⁶ Tato zásadní rekodifikace reagovala na technický rozvoj, který přináší nové druhy a způsoby užití autorských děl, rovněž reagovala na fakt vzniku jednotného trhu a s tím spojeného volného pohybu zboží. V neposlední řadě bylo nutno nastolit kompatibilitu národní úpravy s úpravou komunitární, zejména zohlednit a zpracovat směrnice Evropských společenství z této oblasti. Nový autorský zákon je – na rozdíl od předchozí úpravy – postaven na tzv. quasidualistické koncepci, kdy osobní a majetková práva sice netvoří nedílný celek, jako tomu bylo u předchozího zákona z roku 1965, nelze však hovořit ani o ryzím dualismu (viz úvod této části práce). Za svou krátkou existenci prošel několika novelizacemi, z nichž nejvýznamnější je ta z roku 2006, kterou byla do českého právního řádu mj. implementována informační směrnice.

Autorský zákon je občanskoprávním zákonem, jenž je s občanským zákoníkem ve vztahu speciality. Pro řešení vztahů vzniklých v souvislosti s vytvořením a společenským uplatněním autorských děl je proto třeba použít autorského zákona ve všech případech, kde tento zákon obsahuje vlastní, přímou právní úpravu těchto vztahů. Pokud vlastní přímou úpravu autorský zákon neobsahuje, je třeba zkoumat, zda takovou úpravu obsahuje občanský zákoník (dále jen ObčZ).¹⁷

¹⁶ Na autorský zákon navazuje celá řada dalších předpisů. Vedle občanského, resp. obchodního zákoníku je to např. zákon č. 273/1993 Sb., o audiovizí, tiskový zákon (č. 46/2000 Sb.), mediální zákon (č. 231/2001 Sb.), zákon č. 37/1995 Sb., o neperiodických publikacích, zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže nebo trestní zákon (č. 140/1961 Sb.).

¹⁷ Knappová, M., Švestka, J. a kol., Občanské právo hmotné, Svazek III, Aspí, 3. vydání, Praha, 2002, s. 191

Autorské právo má na českém území relativně dlouhou tradici. Vůbec prvním autorskoprávním předpisem byl Císařský patent z roku 1846, kde byla poprvé výrazněji formulována ochrana zájmů autora literárních, hudebních a výtvarných děl, a to především proti neoprávněnému mechanickému rozmnožování. Dalším významným mezníkem ve vývoji autorskoprávní ochrany byl zákon o právu původském k dílům literárním, uměleckým a fotografickým z roku 1895, jenž se však vztahoval pouze na rakouské země (na Slovensku platilo uherské právo). Ke sjednocení autorského práva na území Československa došlo zákonem č. 218/1926 Sb., o původském právu k dílům literárním, uměleckým a fotografickým, jenž byl v roce 1953 nahrazen nově přijatým zákonem č. 115/1953 Sb., o právu autorském, který přizpůsobil právní vztahy v této oblasti novým politickoekonomickým podmínkám a současně byl reakcí na přijetí občanského zákoníku z roku 1950. Po přijetí nového občanského zákoníku došlo i k přijetí nového autorského zákona č. 35/1965 Sb., o dílech literárních, vědeckých a uměleckých, který tvořil až do roku 2000 základ české platné právní úpravy.¹⁸

3. DÍLO A JEHO UŽITÍ V PROSTŘEDÍ INTERNETU

Aby bylo určité dílo předmětem autorského práva (a požívalo tak jeho ochrany), musí splňovat podmínky stanovené v tzv. generální klauzuli, upravené v § 2 odst. 1 autorského zákona (dále jen AZ). Toto kogentní ustanovení vyžaduje u každého autorského díla následující pojmové znaky: 1. musí jít o dílo umělecké či vědecké, a to ve smyslu vyjádření díla takovým způsobem, aby jako umělecké nebo vědecké dílo bylo objektivně vnímatelné; 2. musí být jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora (umělecké či vědecké); 3. musí být vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě (včetně podoby elektronické) nezávisle na tom, zda trvale nebo pouze dočasně, bez ohledu na rozsah díla, jeho význam či účel. Odstavec 1 pak dále uvádí demonstrativní druhový výčet děl, která mají vykazovat znaky uvedené v generální klauzuli. Dílem je zejména dílo slovesné vyjádřené řečí nebo písmem, dílo hudební, dílo

¹⁸ Kříž, J., *Ochrana autorských práv v informační společnosti*, Linde Praha a.s., Praha, 1999, s. 8-9

dramatické a hudebně dramatické, dílo choreografické a pantomimické, dílo fotografické, dílo audiovizuální, dílo výtvarné, dílo architektonické, dílo užitého umění a dílo kartografické. Kromě děl výslovně uvedených je tedy autorským dílem jakýkoli jiný druh díla, který bude splňovat pojmové znaky autorského díla. Ustanovení § 2 odst. 2 AZ vymezuje díla, která autorskými díly ve smyslu odstavce 1 nejsou, ale jsou za ně považována. Jedná se o případy počítačových programů, databází a fotografií, u nichž ke vzniku autorskoprávní ochrany stačí splnění kritéria původnosti ve smyslu autorova vlastního duševního výtvoru. Jiná kritéria se v případě počítačových programů a databází pro stanovení způsobilosti k ochraně neuplatňují. Autorský zákon tak vyhověl požadavkům směrnice Rady 91/250/EHS o právní ochraně počítačových programů, když s ohledem na § 2 odst. 1, § 2 odst. 2 a § 65 chrání počítačový program, ať již jedinečný, či původní, bez ohledu na formu jeho vyjádření, jako dílo literární. Do poměrně široké definice díla dle § 2 odst. 1 a 2 AZ tak bude spadat naprostá většina děl zveřejněných na Internetu.

Autorský zákon dále v § 2 odst. 6 demonstrativně uvádí, co dílem není. Toto negativní vymezení autorského díla obsahuje námět díla sám o sobě, denní zprávu nebo jiný údaj sám o sobě, myšlenku, postup, princip, metodu, objev, vědeckou teorii, matematický nebo obdobný vzorec, statistický graf nebo podobný předmět sám o sobě. Typickým důvodem této nezpůsobilosti být předmětem autorského práva je především absence autorskoprávní individuality, nemožnost ochrany pouhé vědecké či umělecké formy, nebo případy, kdy ve výsledku nezbyvá pro autorskou tvůrčí činnost prostor a takového výsledku proto může dosáhnout nezávisle na sobě více osob¹⁹. Konečně § 3 AZ stanoví výjimky z ochrany, tj. výtvoř, které jsou způsobilé mít znaky díla autorského, ale ve veřejném zájmu jim zákon neposkytuje autorskoprávní ochranu. Jde o úřední díla (právní předpisy, rozhodnutí, opatření obecné povahy, veřejné listiny, sněmovní a senátní publikace, obecní kroniky apod.) a výtvoř tradiční lidové kultury (není-li pravé jméno jejich autora obecně známo a nejde-li o dílo anonymní nebo pseudonymní; užít takové dílo lze jen způsobem nesnižujícím jeho hodnotu).

¹⁹ Kříž, J., Holcová, I., Kordač, J., Křesťanová, V., Autorský zákon a předpisy souvisící – komentář, Linde Praha a.s., 2. vydání, Praha, 2005, s. 58

Právo autorské k autorskému dílu vzniká autorovi, tj. fyzické osobě, která vlastní tvůrčí činností vytvořila dílo naplňující pojmové znaky uvedené v § 2 odst. 1, resp. 2 AZ, jako původnímu subjektu okamžikem, kdy je dílo vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě (§ 9 odst. 1 AZ). Vznik autorského práva v subjektivním slova smyslu tedy není podmíněno zveřejněním díla (ať již v hmotné nebo nehmotné podobě), ani jeho vyjádřením v hmotné podobě, ani splněním jakýchkoli formálních náležitostí typu registrace nebo zaplacení poplatků. Jde o ochranu ryze neformální, příznačnou pro kontinentální pojetí autorského práva. Autorské právo je výlučným právem absolutní povahy, které působí vůči všem a zakládá tak právní postavení autora díla ve vztahu ke všem individuálně neurčeným osobám. Současný zákon se vrací k převážně dualistické koncepci zákona č. 115/1953 Sb., o právu autorském a rozděluje právo autorské do dvou skupin práv: práv osobnostních (morálních), která jsou spojena pouze s osobou autora a jeho smrtí zanikají, a práv majetkových, která jsou způsobilá být předmětem dědictví. Jak již bylo řečeno, autor je jediným původním subjektem těchto práv a jako takový může všechny ostatní individuálně určené subjekty vyloučit z užití díla. Osoba právnická či jiná osoba odlišná od autora může nabýt oprávnění k výkonu majetkových práv, resp. k výkonu práva dílo užit buď smluvně, nebo i ze zákona (např. v některých případech u děl vytvořených na objednávku, či u děl kolektivních). Vždy však jde pouze o odvozené nabytí práv.

S ohledem na téma této kapitoly (a potažmo celé práce) pokládám za dostačující uvést pouhý informační přehled osobnostních práv autora a v následujícím textu se dále věnovat jen právům majetkovým. Do osobnostních práv náleží právo autora rozhodnout o zveřejnění díla, tj. jeho prvním oprávněním zpřístupnění veřejnosti (§ 11 odst. 1, § 4 odst. 1 AZ), právo autora osobovat si autorství, které v sobě zahrnuje i právo rozhodnout, zda a jakým způsobem má být jeho autorství uvedeno při zveřejnění a každém dalším užití jeho díla, je-li uvedení autorství při takovém užití obvyklé (§ 11 odst. 2), a konečně právo autora na nedotknutelnost jeho díla (§ 11 odst. 3). Tímto právem se rozumí právo na integritu díla, především jeho obsahu a formy. Zákon uvádí demonstrativně výčet jednotlivých práv, které do tohoto

osobnostního práva náleží, zejména právo autora udělit svolení k jakékoli změně nebo jinému zásahu do jeho díla, nestanoví-li zákon jinak. Součástí práva na nedotknutelnost díla je také právo autora na to, aby jeho dílo, je-li užíváno jinou osobou, nebylo užíváno způsobem snižujícím jeho hodnotu – autorský zákon stanoví zákaz takového užití. Zákon v návaznosti na uvedený zákaz upravuje i právo tzv. autorského dohledu, tj. právo autora na dohled nad plněním této povinnosti jinou osobou, nevyplývá-li z povahy díla nebo jeho užití jinak, anebo nelze-li po uživateli spravedlivě požadovat, aby autorovi výkon práva na autorský dohled umožnil. Po smrti autora si nikdo nesmí osobovat jeho autorství k dílu, dílo nesmí být užito způsobem snižujícím jeho hodnotu a, je-li to obvyklé, musí být uveden autor díla, nejde-li o dílo anonymní. Podle § 11 odst. 5 AZ se může domáhat ochrany kterákoli z osob autorovi blízkých ve smyslu § 116 ObčZ²⁰, a to i po uplynutí doby trvání majetkových práv autorských, dále právnická osoba sdružující autory, případně příslušný kolektivní správce.

Majetková práva jsou právy s hospodářským významem. Z tohoto hlediska nejvýznamnějším majetkovým právem je právo autora své dílo užít a udělit jiné osobě smlouvou oprávnění k výkonu tohoto práva (licenci) podle § 12 odst. 1 AZ. Jiná majetková práva tvoří právo na odměnu při opětném prodeji originálu díla uměleckého (§ 24 AZ) a právo na odměnu v souvislosti s rozmnožováním díla pro osobní potřebu a vlastní vnitřní potřebu (§ 25 AZ). Pojem užití díla není v současnosti autorským zákonem vymezen. Až do účinnosti novely autorského zákona z roku 2006 byl pojem užití díla nepřímo definován prostřednictvím taxativního výčtu jednotlivých způsobů užití díla. Současná úprava dává při výkladu tohoto pojmu díky demonstrativnímu výčtu způsobů užití díla bez následného stanovení výslovné definice přednost právní doktríně a rozhodovací praxi. Právem dílo užít, ať už v jeho původní či pozměněné podobě, samostatně nebo v souboru či ve spojení s jiným dílem, se tedy podle § 12 odst. 4 AZ rozumí právo na rozmnožování díla, právo na rozšiřování originálu nebo rozmnoženiny díla, právo na pronájem originálu

---

²⁰ Osobou blízkou je příbuzný v řadě přímé, sourozenec a manžel, partner podle zákona č. 115/2006 Sb. o registrovaném partnerství; jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké, jestliže by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní.

nebo rozmnoženiny díla, právo na půjčování originálu nebo rozmnoženiny díla, právo na vystavování originálu nebo rozmnoženiny díla a právo na sdělování díla veřejnosti, kam autorský zákon řadí zejména právo na provozování díla živě nebo ze záznamu a právo na přenos provozování díla, právo na vysílání díla rozhlasem či televizí, právo na přenos rozhlasového či televizního vysílání díla a právo na provozování rozhlasového či televizního vysílání. Demonstrativní charakter výčtu způsobů užití díla je vyjádřen pro autorský zákon poněkud netypicky zvláštním ustanovením v § 12 odst. 5, které výslovně říká, že dílo lze užit i jiným způsobem než způsoby uvedenými v odstavci 4. Pro užití díla v prostředí Internetu přicházejí v úvahu z výše uvedených způsobů pouze dva, a sice rozmnožování díla a sdělování díla veřejnosti. Ostatní způsoby užití díla vyžadují, aby bylo zpřístupněno ve hmotné podobě, což je v případě Internetu, kde lze dílo zpřístupnit pouze v elektronické podobě, nerealizovatelné.

3.1. Zpřístupnění díla prostřednictvím Internetu

Zpřístupnění díla prostřednictvím Internetu představuje jeden ze dvou základních způsobů užití autorského díla v internetovém prostředí. Technicky vzato jde o všechny případy, kdy je autorské dílo (v úvahu přichází především dílo slovesné, hudební, fotografické, audiovizuální, výtvarné, kartografické nebo počítačový program) v digitální, tj. datové podobě nahráno („uploadováno“) pomocí počítače s internetovým připojením na server²¹. Toto obecné vymezení v sobě zahrnuje řadu specifických způsobů zpřístupnění autorských děl na Internetu. O těch nejvýznamnějších a běžně používaných proto bude pojednáno v samostatné kapitole. Na každé takové zpřístupnění se však vždy bude aplikovat ustanovení § 18 AZ o sdělování díla veřejnosti. Toto ustanovení plně koresponduje s úpravou informační směrnice a zohledňuje tak specifika užití děl v informační společnosti včetně užití díla prostřednictvím počítačových sítí,

---

²¹ Serverem se v informatice obecně označuje počítač nebo počítačový program, který pomocí aplikačního síťového protokolu (např. HTTP) poskytuje v rámci počítačové sítě určitou službu dalším počítačům nebo programům. Počítač nebo proces, který službu využívá, se nazývá klient.
Heslo Server. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Server>

a tedy i Internetu. Odstavec 1 obsahuje generální klauzuli sdělování díla veřejnosti, jímž se podle ní rozumí zpřístupňování díla v nehmotné podobě, živě nebo ze záznamu, po drátě nebo bezdrátově. S ohledem na široké vymezení pojmu lze pod tuto generální klauzuli zařadit kromě tradičních způsobů užití typu provozování díla, ať už živě nebo ze záznamu, a jeho přenos (§ 19 a 20 AZ), nebo vysílání díla rozhlasem i televizí včetně jeho přenosu a provozování (§ 21 až 23 AZ), také všechny způsoby užití, které jsou spjaty s digitálním prostředím. Ustanovení odstavce 2 vymezuje, vedle běžného zpřístupnění díla prostřednictvím Internetu, také specifický, technologicky nejnovější způsob sdělování děl veřejnosti, který vznikl s rozvojem komunikačních technologií, tzv. právo k sdělování díla veřejnosti na vyžádání (*on-demand services*²²). Specifikem tohoto způsobu sdělování díla je elektronická forma přenosu díla, která umožňuje příjemcům individuální volbu co do času a místa příjmu díla. Na rozdíl od jiných způsobů sdělování díla (zejména vysílání, přenosu vysílání či jeho provozování), které spočívají v simultánním příjmu vysílaného díla všem potenciálním příjemcům, právo k sdělování díla na vyžádání je založeno na individuálním sdělování jednotlivým členům veřejnosti dle jejich požadavků. Sdělováním díla veřejnosti není podle odstavce 3 pouhé provozování zařízení umožňujícího nebo zajišťujícího takové sdělování. Úprava koresponduje jak s informační směrnicí, tak i se směrnicí o elektronickém obchodu. Poskytování připojení k Internetu tak není sdělováním veřejnosti ve smyslu § 18.

Při zpřístupňování díla veřejnosti prostřednictvím Internetu dochází současně k opakovanému rozmnožování díla.²³ Jedna rozmnoženina existuje na počítači, z něhož se zpřístupňuje (serveru), další je vytvořena v počítači koncového uživatele při stahování díla. Kromě toho se vytváří v přenosovém systému množství rozmnoženin nezávisle na vůli jak toho, kdo dílo zpřístupňuje, tak i osoby, které je dílo zpřístupňováno. Toto rozmnožení je ve vztahu ke sdělování díla veřejnosti nepochybně užitím dalším. Rozmnožování však v daném případě může být pouze technickým předpokladem nezbytným pro to, aby užití díla jeho sdělováním veřejnosti mohlo být vůbec uskutečněno

²² Telec, I., Tůma, P., Autorský zákon – komentář, C. H. Beck, 1. vydání, Praha, 2007, s. 222

²³ Kříž, J., Holcová, I., Kordač, J., Křestánová, V., Autorský zákon a předpisy související – komentář, Linde Praha a.s., 2. vydání, Praha, 2005, s. 101

a splnilo tak účel užití.²⁴ Ač jsou tedy zpřístupněním díla na Internetu současně naplněny oba instituty užití díla, přikláním se k většinovému právnímu názoru, že v souvislosti s nutností získat autorův souhlas k užití díla (licenci) postačí, s ohledem na funkční výklad způsobu užití v takových případech, pouze licence ke sdělování díla veřejnosti, která automaticky obsahuje i souhlas k rozmnožování díla.

3.2. Stahování díla prostřednictvím Internetu

Stahování díla je po jeho zpřístupnění další forma užití autorského díla v prostředí Internetu. Je vlastně jakýmsi jeho protipólem. Při stahování (*downloadu*) totiž dochází k vytvoření kopie dat, uložených na pevném disku příslušného serveru napojeného do sítě Internet, která někdo předtím prostřednictvím Internetu zpřístupnil, koncovým uživatelem zpravidla na pevném disku jeho počítače. Z výčtu způsobů užití díla uvedeného v § 12 AZ přichází v případě stahování v úvahu pouze jediný způsob užití díla, a to rozmnožování díla (§ 13 AZ). Podle autorského zákona je rozmnožováním díla zhotovování dočasných nebo trvalých, přímých nebo nepřímých rozmnoženin díla nebo jeho částí, a to jakýmikoli prostředky a v jakékoli formě, zejména ve formě rozmnoženiny tiskové, fotografické, zvukové, obrazové nebo zvukově obrazové, stavbou architektonického díla nebo ve formě jiné trojrozměrné rozmnoženiny anebo ve formě elektronické zahrnující vyjádření analogové i digitální. Výše uvedené kopie dat je tedy nutno považovat za rozmnoženiny ve smyslu § 13 AZ a jejich pořizování pak za zřejmý zásah do majetkových práv autorských, k jejichž výkonu je třeba získat autorův souhlas.

3.2.1. Licence pro dočasné rozmnoženiny a jiné zákonné licence

---

²⁴ Kříž, J., Holcová, I., Kordač, J., Křesťanová, V., Autorský zákon a předpisy související – komentář, Linde Praha a.s., 2. vydání, Praha, 2005, s. 103

Pokud chce koncový uživatel stáhnout určitá data ve formě souboru nebo dokumentu z Internetu, zašle pomocí příslušného protokolu příkaz serveru, ve kterém jsou data uložena. Ten začne tato data zasílat do uživatelova počítače, identifikovaného pomocí jeho IP adresy. Stažený soubor (dokument) je tak uložen na nosič (nejčastěji pevný disk počítače či jiného přístroje) z popudu uživatele, který si chtěl tímto způsobem vytvořit kopii daného souboru pro jeho další užití. Při užívání Internetu však vzniká celá řada dalších kopií, vytvořených nezávisle na vůli uživatele. Jde zejména o případy ukládání kopií dat do vyrovnávací paměti (*caching*), umožňující efektivní fungování přenosových systémů, nebo automatického vytváření kopií uživatelem navštívených webových stránek internetovými prohlížeči za účelem jejich rychlejšího zpřístupnění při další návštěvě. Načtení stránek z pevného disku je totiž mnohonásobně rychlejší než jejich opětovné stažení z webovského serveru. Na tyto případy pamatuje ustanovení § 38a odst. 1 AZ, které stanoví jednu z mnoha výjimek či omezení práva autorského, kdy osoba může dílo užít bez udělení takového oprávnění (*licence*) autorem. Podle této „licence pro dočasné rozmnoženiny“ do práva autorského nezasahuje ten, kdo provádí dočasné úkony rozmnožování děl, které jsou pomíjivé nebo podružné, tvoří nedílnou a nezbytnou součást technologického procesu, nemají žádný samostatný hospodářský význam a jejich jediným účelem je umožnit přenos díla počítačovou nebo obdobnou sítí mezi třetími stranami uskutečněný prostředníkem, nebo oprávněné užití díla. Tímto ustanovením byla do českého právního řádu promítnuta úprava čl. 5 odst. 1 informační směrnice, na kterou navazuje úprava směrnice o elektronickém obchodu, upravující též omezení resp. vyloučení odpovědnosti poskytovatele služeb informační společnosti v případě pouhého přenosu dat (*mere conduit*), *cachingu* nebo shromažďování dat (*hostingu*), o níž bylo blíže pojednáno v kapitole 2.1.2. Uvedená směrnice je transponována v zákoně č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti.

Vedle licence pro dočasné rozmnoženiny je třeba zmínit i některé další zákonné licence relevantní v souvislosti se sítí Internet, systematicky řazené v díle 4 autorského zákona o výjimkách a omezeních práva autorského. Patří

sem například citace (§ 31), podle níž do práva autorského nezasahuje ten, kdo užije v odůvodněné míře výňatky ze zveřejněných děl jiných autorů ve svém díle nebo pro účely kritiky nebo recenze vztahující se k takovému dílu, vědecké či odborné tvorby a takové užití bude v souladu s poctivými zvyklostmi a v rozsahu vyžadovaném konkrétním účelem. Úřední a zpravodajská licence (§ 34) opravňuje osobu odlišnou od autora dílo užít v odůvodněné míře na základě zákona pro účely veřejné bezpečnosti, pro soudní nebo správní řízení nebo jinému úřednímu účelu, dále ve spojitosti se zpravodajstvím týkajícím se aktuálních událostí, a to v rozsahu odpovídajícím informačnímu účelu, v periodickém tisku, televizním či rozhlasovém vysílání nebo jiném hromadném sdělovacím prostředku zpřístupňujícím zpravodajství o aktuálních věcech politických, hospodářských nebo náboženských, uveřejněné již v jiném sdělovacím prostředku nebo jeho překlad, není-li takové převzetí ani jiné následné užití zapovězeno. Do práva autorského podle zpravodajské licence nezasahuje také ten, kdo užije politický projev nebo úryvky veřejné přednášky či podobných děl v rozsahu odpovídajícím informativnímu účelu.

3.2.2. Volná užití

Z pohledu běžného internetového uživatele má mezi jednotlivými výjimkami a omezeními autorského práva největší význam institut volného užití díla, upravený v § 30 AZ. Volné užití je nejčastějším případem zákonem dovoleného užití díla. Podle § 30 odst. 1 AZ se za užití díla ve smyslu § 12 AZ nepovažuje užití pro osobní potřebu fyzické osoby, jehož účelem není dosažení přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, pokud autorský zákon nestanoví jinak (viz dále § 30 odst. 3). Pojem „osobní potřeba“ je v tomto případě dle mého názoru třeba vykládat ve smyslu užití díla v soukromí uživatele, a to v souladu s právem na ochranu soukromí fyzické osoby. Účelem „osobní potřeby“ může být například sebevzdělávání, osobní zábava apod. Přitom není rozhodné, zda takto získaný duševní užitek (načerpáný např. četbou odborné literatury) bude uplatněn při vlastním podnikání zhotovitele rozmnoženiny nebo při jeho jiných činnostech. Nelze však

připustit výkon tohoto dovoleného užití díla za účelem zisku. Totéž platí i pro jakékoli užití zhotovené rozmnoženiny díla pro vlastní (nebo cizí) podnikání anebo pro jinou činnost přesahující rámec soukromí.²⁵ Užití díla v rámci soukromí lze vyložit jako užití v rámci domácnosti (§ 115 občanského zákoníku) zhotovitele rozmnoženiny, ale i v rámci okruhu osob jemu blízkých (§ 116 občanského zákoníku). Podle Ivo Telce mohou do třídy těchto osob patřit i osoby, které přesahují tento občanskoprávní pojem, např. i pozvaný host domácnosti.²⁶ Lze se však setkat i s restriktivním výkladem pojmu „osobní potřeby“, který do něj zahrnuje (s odkazem na vývoj evropské legislativy) pouze vlastní osobní potřebu zhotovitele rozmnoženiny a nikoli již potřeby osob s touto osobou spjaté osobním svazkem.²⁷ Zde je nutno podotknout, že informační směrnice (a na jejím základě i drtivá většina evropských států) používá v souvislosti s výjimkami a omezeními práva na rozmnožování termín „soukromá potřeba“, který je širší než ten, jenž použil český zákonodárce. Nehledě na to, že v praxi je tento „rozdíl“ jen stěží kontrolovatelný.

Autorský zákon z důvodu právní jistoty v odstavci 2 stanoví, že omezení autorského práva k užití díla pro osobní potřebu se vztahuje i na výlučné majetkové autorské právo k rozmnožování díla. Konkrétně říká, že do autorského práva nezasahuje ten, kdo pro svou osobní potřebu zhotoví záznam, rozmnoženinu nebo napodobeninu díla. V praxi je možné se setkat s názorem, že toto omezení autorského práva se vztahuje pouze na pořízení jedné rozmnoženiny díla, neboť právní předpis používá jednotného čísla.²⁸ Tento názor nemá dle mínění části právní doktríny, k němuž se v tomto případě přikláním, v platném znění autorského zákona oporu. Užití jednotného čísla je běžnou legislativní technikou, a tak je třeba na věc při výkladu nahlížet. Je tedy možné pořízení více rozmnoženin pro osobní potřebu, pokud se tak děje v souladu s tzv. třístupňovým testem, jehož právní úprava je zakotvena v § 29 odst. 1 AZ, a o kterém bude pojednáno posléze. Toto je však vždy nutné

²⁵ Telc, I., Tůma, P., Autorský zákon – komentář, C. H. Beck, 1. vydání, Praha, 2007, s. 345

²⁶ tamtéž

²⁷ např. Kříž, J., Holcová, I., Kordač, J., Křestánová, V., Autorský zákon a předpisy související – komentář, Linde Praha a.s., 2. vydání, Praha, 2005, s. 127

²⁸ např. Kříž, J., Holcová, I., Kordač, J., Křestánová, V., Autorský zákon a předpisy související – komentář, Linde Praha a.s., 2. vydání, Praha, 2005, s. 128

posuzovat podle konkrétních okolností. Nelze tedy podat paušální výklad o dovoleném počtu pořízených rozmnoženin pro osobní potřebu. Pokud však počet těchto rozmnoženin za konkrétních okolností přesáhne míru stanovenou třístupňovým testem, jedná se o vybočení ze zákonem dovoleného užití díla a k takovému jednání je nutný souhlas autora.²⁹

Autorský zákon v § 30 odst. 3 taxativně stanoví výjimky ze zákonem dovoleného užití díla pro osobní potřebu. První výjimkou jsou počítačové programy (§ 2 odst. 2, § 65 a n. AZ), které jsou plně a vždy vyloučeny z rozmnožování, i kdyby se tak mělo dít jen pro osobní potřebu oprávněného uživatele. Daná úprava je v souladu se směrnicí Rady 91/250/EHS o právní ochraně počítačových programů, resp. s pojetím čl. 9 odst. 2 RÚB, neboť přípustné rozmnožování počítačových programů pro osobní potřebu, které by se dělo ve velkém měřítku, by bylo hospodářskou příčinou narušení běžného obchodu s počítačovými programy a způsobovalo by neospravedlnitelnou újmu oprávněným majetkovým zájmům autorů (i obchodníků). Prakticky to tedy znamená, že v soukromí lze používat pouze takové rozmnoženiny počítačových programů, které byly pořízeny se svolením autora.³⁰ Zvláštní omezení autorského práva ve vztahu k počítačovým programům stanoví autorský zákon v ustanovení § 66. Obdobná výjimka ze zákonné dovolenosti užití díla pro osobní potřebu, kterou je pro účely této práce třeba zmínit, se týká elektronických databází³¹ a od novelizace autorského zákona z roku 2006 také audiovizuálních děl v rozsahu uvedeném zákonem. Ve druhém jmenovaném případě se však nejedná o absolutní zákaz užití díla pro osobní potřebu. Zakázáno je pouze pořízování jejich rozmnoženin pro osobní potřebu při jejich provozování (ze záznamu nebo jeho přenosu), tzn. zejména při jejich veřejném promítání (tzv. kinorip). To souvisí s technologickým rozvojem digitalizace zvukově obrazových záznamů a růstem počítačových sítí, kdy takto pořízené rozmnoženiny audiovizuálních děl způsobují významné ztráty nositelům autorských práv.

²⁹ Telec, I., Tůma, P., Autorský zákon – komentář, C. H. Beck, 1. vydání, Praha, 2007, s. 347

³⁰ Telec, I., Tůma, P., Autorský zákon – komentář, C. H. Beck, 1. vydání, Praha, 2007, s. 349

³¹ Elektronické databáze je v tomto případě nutno chápat jako „rozmnoženiny souborných děl v elektronické podobě“, jsou-li jinak splněny zákonem stanovené podmínky. (Telec/Tůma)

Na ustanovení § 30 odst. 1 AZ navazuje ustanovení § 25 AZ, které upravuje taxativní případy, podle nichž mají autoři vymezených druhů děl právo na odměnu proto, že mohou být tato díla vzhledem ke své povaze rozmnožována pro osobní potřebu zhotovitele rozmnoženiny. Osobami povinnými platit tzv. náhradní autorskou odměnu však nejsou koneční uživatelé díla, kteří zhotovili rozmnoženinu díla, ale osoby cizí, zejména výrobci zákonem, resp. vyhláškou stanoveného zboží. Tato úprava má, s ohledem na dosavadní stav technických možností, kdy zakotvení přímé povinnosti osobám, které tyto rozmnoženiny pro vlastní potřebu pořizují, není vzhledem k absenci jejich kvantitativní kontrolovatelnosti postaveno na reálných základech, přispět k ochraně majetkových zájmů autora.

3.2.3. Tzv. třístupňový test

Výše jsem uvedl (z hlediska prostředí Internetu relevantní) způsoby užití díla, které ke svému výkonu nevyžadují autorovo svolení licenční smlouvou, neboť je toto užití dovoleno přímo zákonem (odtud ostatně pochází pojem „zákoně licence“). Zákoně konstrukce dovoleného užití díla vychází z toho, že každý takový případ je současně i zásahem do autorského práva jako práva soukromého, který již ze své povahy bývá na újmu autora. Účelem institutu legálního užití díla je řešit zákoněm způsobem střet oprávněných (osobních i majetkových) zájmů autora s obecněm zájmem veřejnosti na dovolení některých specifických případů užití děl, který odpovídá rozumněmu uspořádání rozmanitých vztahů mezi lidmi. Proto se nutně uplatňuje restriktivní výkladové autorskoprávní pravidlo v podobě tzv. třístupňového testu (*three-step test*). Třístupňový test, jenž má svůj původ ve stockholmské revizi Bernské úmluvy z roku 1967, představuje materiální podmínku zákoněm dovoleného užití díla, která musí být společně s podmínkami formálními, stanovenými v jednotlivých skutkových podstatách zákoněm licencí, vždy splněna, aby konkrétní nakládání s dílem představovalo užití dovolené. Tato role třístupňového testu je zřejmá od novelizace autorského zákona z roku 2006, kdy byla dikce ustanovení § 29 odst. 1 změněna tak, aby byl stanoven

výslovný zákaz aplikace zákonných výjimek a omezení autorského práva na případy, které by byly v rozporu s třístupňovým testem. Podle tohoto ustanovení lze výjimky a omezení práva autorského uplatnit pouze ve zvláštních případech stanovených v autorském zákoně a pouze tehdy, pokud takové užití díla není v rozporu s běžným způsobem užití díla a ani jím nejsou nepřiměřeně dotčeny oprávněné zájmy autora. Ve znění před novelou bylo citované ustanovení uvedeno slovy „Omezení práva autorského nesmějí být vykládána způsobem...“ a bylo tak jen čistě výkladovým ustanovením, které dávalo prostor i právním tezím, že (veškeré) rozmnožování pro osobní potřebu je vyňato z výlučných práv autora, a je tedy legální³². Stávající úprava učinila z interpretační pomůcky nadřazené ustanovení, které stanoví meze, v nichž se může aplikace konkrétních výjimek a omezení pohybovat, a dostala se tak do souladu s mezinárodními smlouvami (zejména WCT a TRIPS) a informační směrnicí, která požaduje, aby veškeré výjimky a omezení byly podřízeny třístupňovému testu.

Podrobný výklad jednotlivých prvků třístupňového testu byl proveden panelem Světové obchodní organizace (dále jen „panel“) v řízení mezi Evropskými společenstvími a USA (spis. zn. WT/DS160), jehož předmětem byl spor ohledně výkladu čl. 13 dohody TRIPS. Výkladové závěry zprávy panelu v tomto řízení jsou v zásadě použitelné i pro výklad ustanovení třístupňového testu dle autorského zákona.³³ První stupeň – podmínka výjimečné („zvláštní“) situace předvídané zákonem – nepotřebuje přílišného vysvětlování. Významný je především výklad druhého a třetího stupně, který budu demonstrovat na příkladu volného užití díla, nejběžnější výjimce autorského práva majetkového. Druhý stupeň (podmínku užití díla v souladu s běžným způsobem jeho užití) je tak třeba posuzovat podle skutečnosti, zda rozmnoženiny vytvořené v rámci výjimky z práva na rozmnožování pro osobní potřebu vstupují do hospodářské soutěže s rozmnoženinami zhotovenými se souhlasem autora (stažení z oficiálního zdroje, koupě nosiče) takovým způsobem, že dochází ke ztrátě podstatných příjmů na straně autora.³⁴ Vyhoví-li výjimka požadavkům prvních

³² srov. např. Čermák, J., *Internet a autorské právo*, Linde Praha a.s., 2. vydání, Praha, 2003, s. 53

³³ Telec, I., Tůma, P., *Autorský zákon – komentář*, C. H. Beck, 1. vydání, Praha, 2007, s. 341

³⁴ Dobeš, P., *Rozmnožování autorských děl pro soukromou potřebu I.*, *Právní rádce*, ročník 15, č. 4 (2007), s. 6

dvou stupňů, následuje zkouška stupněm třetím, kdy výjimkou nesmějí být nepřiměřeně dotčeny oprávněné zájmy autora. Podle názoru panelu je výjimkou, která nepřiměřeně zasahuje do oprávněných zájmů autora taková výjimka, v jejímž důsledku porušení zájmů autora dosahuje takové výše, že to vede nebo může vést k nepřiměřené ztrátě příjmů autora.³⁵ Zde je nutno připomenout, že panel se zabýval dohodou TRIPS, jež má povahu obchodní úmluvy a netýká se problematiky osobnostních autorských práv, a nezohledňoval tak při výkladu třetího stupně i obecný zájem veřejnosti, který by ospravedlňoval újmu oprávněným zájmům autora, což je de facto účelem třístupňového testu.

Změna české právní úpravy třístupňového testu představuje posun z relativně benevolentního výkladového pravidla v ustanovení nadřazené všem zákonným licencím, který se bude do právního povědomí laické veřejnosti, navyklé na legalitu neomezeného stahování autorských děl z Internetu, dostávat jen velmi pozvolna.

3.3. Oprávnění k výkonu práva užít dílo autora

Nejde-li o případy volných užití a zákonných licencí, o nichž bylo pojednáno v předchozí kapitole, kdy autorský zákon výjimečně dovoloval užití díla osobami odlišnými od autora bez nutnosti jeho svolení, nebo o volné dílo, u něhož uplynula doba trvání autorských majetkových práv, a které tak může být užito bez svolení a bezúplatně, vyžaduje české autorské právo k užití autorského díla licenci udělenou autorem smlouvou. Autorský zákon upravuje licenční smlouvu jako jednotný a jediný v zákoně výslovně pojmenovaný smluvní typ v § 46 a n. Jde o zvláštní druh občanskoprávní smlouvy, který se řídí především ustanoveními autorského zákona, přičemž v případech, kdy autorský zákon neobsahuje přímou úpravu, se podpůrně použijí ustanovení občanského zákoníku, případně obecná ustanovení obchodního zákoníku o obchodních závazkových vztazích, pokud to povaha těchto ustanovení

---

³⁵ Dobeš, P., Rozmnožování autorských děl pro soukromou potřebu I., Právní rádce, ročník 15, č. 4 (2007), s. 7

připouští. Použití ustanovení obchodního zákoníku (dále jen ObchZ) o zvláštních obchodně závazkových smluvních typech je, i formou analogie, vyloučeno (včetně ustanovení § 508 a n. o licenční smlouvě k předmětům průmyslového vlastnictví), neboť má autorský zákon vlastní úpravu.³⁶

Licenční autorskoprávní smlouva je v § 46 AZ definována jako smlouva, kterou autor uděluje oprávnění k výkonu práva dílo užit (licenci) k jednotlivým způsobům nebo ke všem způsobům užití, v rozsahu omezeném nebo neomezeném, a nabyvatel se zavazuje, není-li sjednáno jinak, poskytnout autorovi odměnu. Autor však nemůže poskytnout oprávnění k výkonu práva dílo užit způsobem, který v době uzavření smlouvy není ještě znám. Obsahem licenčního poměru je nejen oprávnění nabyvatele dílo v rozsahu licence užit, ale i závazek skutečného užití díla na účet nabyvatele. Na rozdíl od předcházejících zákonných úprav stanoví autorský zákon povinnost dílo užit pouze dispozitivně a ponechává stranám volnost ujednat i jinak. Bez ohledu na takové ujednání je však autorovi zachována možnost odstoupit od smlouvy pro nečinnost nabyvatele podle § 53 AZ v případě výhradní licence (viz dále).

Licence může být poskytnuta jako výhradní nebo nevýhradní (§ 47 AZ). U výhradní licence autor nesmí po dobu jejího trvání poskytnout oprávnění k užití díla třetí osobě a sám je navíc povinen zdržet se výkonu práva užit dílo způsobem, ke kterému licenci udělil. V takovém případě jde o úplnou výhradnost. Na základě dohody stran však může i přes výhradnost licence autor nadále dílo sám užit (výhradnost omezená ve prospěch autora).³⁷ Výhradnost musí být sjednána výslovně, a to písemně pod sankcí neplatnosti (§ 46 odst. 4 AZ, § 40 odst. 1 ObčZ). Nevyplývá-li ze smlouvy jinak, má se za to, že jde vždy o licenci nevýhradní. V případě nevýhradní licence je autor nadále oprávněn k výkonu práva užit dílo způsobem, ke kterému licenci udělil, jakož i k poskytnutí licence třetím osobám. Pro nevýhradní licenci již platí v plném rozsahu zásada neformálnosti právních úkonů, typická pro celé soukromé právo. To odpovídá celkové koncepci smluvního autorského práva směřující ke

³⁶ Telec, I., Tůma, P., Autorský zákon – komentář, C. H. Beck, 1. vydání, Praha, 2007, s. 477

³⁷ Knappová, M., Švestka, J. a kol., Občanské právo hmotné, Svazek III, Aspí, 3. vydání, Praha, 2002, s. 226

zdůraznění smluvní svobody stran. Nevýhradní licenční smlouva tedy může být sjednána nejen písemně, ale i ústně nebo dokonce konkludentně.

Licenční smlouva jako dvoustranný právní úkon musí splňovat obecné náležitosti pro právní úkony podle § 37 a n. ObčZ. Pro vznik licenční smlouvy pak obecně platí ustanovení § 43 a n. ObčZ. Autorský zákon po novelizaci z roku 2006 obsahuje v § 46 odst. 5 zvláštní právní úpravu uzavírání smluv ve vztahu k obecnému ustanovení § 43a ObčZ, podle kterého musí návrh na uzavření smlouvy (oferta) směřovat vůči jedné nebo více určitým osobám. V opačném případě se obecně nejedná o návrh na uzavření smlouvy a občanský zákoník s takovýmto jednáním nespojuje možnost platného přijetí návrhu (akceptace). Podle autorského zákona jde o podání návrhu na uzavření smlouvy i tehdy, jestliže projev vůle směřuje i vůči neurčitému okruhu osob. S institutem veřejného návrhu na uzavření smlouvy jsme se v českém právu do té doby mohli setkat pouze v obchodním právu v souvislosti se vznikem obchodních závazkových vztahů (§ 276 ObchZ), nicméně faktem je, že část právní nauky³⁸ dovozovala možnost veřejné nabídky autorskoprávní licence teleologickým výkladem i dle původního znění autorského zákona. Tato nová úprava reaguje a dopadá zejména na uzavírání licenčních smluv v prostředí Internetu, které často neumožňuje individuální jednání. V praxi se týká především sjednávání licenčních smluv pro užití volně šiřitelných počítačových programů (typicky *freeware*, *shareware*) či programů zpřístupněných se zdrojovým kódem (*open source software*), ale také děl hudebních, literárních, audiovizuálních apod. Veřejný návrh na uzavření smlouvy musí splňovat obecné náležitosti právních úkonů³⁹. Z projevu vůle oferenta navíc musí být zřejmé, že se jedná o veřejný návrh na uzavření smlouvy a nikoli např. o výzvu k podávání návrhů na uzavření smlouvy. Návrh rovněž musí obsahovat podstatné náležitosti licenční smlouvy a dostatečné určení předmětu závazku (formou analogie § 276, resp. § 269 ObchZ).

³⁸ např. Telec, I., Tůma, P., Přehled práva duševního vlastnictví 2 – Lidsko-právní základy, licenční smlouva, Doplněk, Brno, 2002, s. 130

³⁹ Musí jít především o projev vůle směřující ke vzniku, změně nebo zániku těch práv a povinností, které právní předpisy s takovým projevem spojují. Musí být učiněn svobodně, vážně, určitě a srozumitelně. Jeho předmět plnění musí být od počátku fakticky možný. Svým obsahem nebo účelem nesmí odporovat zákonu, obcházet jej nebo se přičít dobrým mravům a ten, kdo právní úkon učinil, musí být způsobilý k právním úkonům.

Na ustanovení § 46 odst. 5 o veřejném návrhu na uzavření licenční smlouvy navazuje autorský zákon taktéž nově přidaným ustanovením odstavce 6, jež pro změnu stanoví zvláštní úpravu pro přijetí návrhu na uzavření licenční smlouvy (akceptaci). Jedná se o zvláštní úpravu ve vztahu k obecnému ustanovení § 45 ObčZ, který stanoví, že souhlasný (akceptační) projev vůle s obsahem návrhu smlouvy je vůči navrhovateli účinný od okamžiku, kdy mu dojde. Podle autorského zákona však může osoba, které je návrh určen, s přihlédnutím k obsahu návrhu, ke zvyklostem nebo k praxi, kterou strany mezi sebou zavedly, vyjádřit souhlas s návrhem na uzavření smlouvy provedením určitého úkonu bez vyrozumění navrhovatele tím, že se podle ní zachová, zejména že poskytne nebo přijme plnění. V takovém případě je přijetí návrhu účinné v okamžiku, kdy byl tento úkon učiněn. Důvodem speciální úpravy byla obdobně jako u odstavce § 46 odst. 5 AZ snaha o pokrytí problematiky zvláštního způsobu uzavírání licenčních smluv zejména v digitálním prostředí, u něhož nedochází k bezprostřednímu doručení akceptačního projevu vůle navrhovateli. Nejrozšířenější formou digitální akceptace, s jakou se může internetový uživatel setkat, je kliknutí na hypertextový odkaz na webovou stránku obsahující návrh licenční smlouvy a následné potvrzení souhlasu s licenčním ujednáním. Toto potvrzení de facto slouží jako technická podmínka zpřístupnění díla.⁴⁰ U většiny softwaru opatřeného na Internetu je takový návrh součástí programu a k potvrzení souhlasu je jeho uživatel obvykle vybídnut již při instalaci produktu.

Jak vyplývá z definice licenční smlouvy, licence může být sjednána ke všem způsobům užití díla. Častějším případem však bude její omezení na jednotlivé způsoby užití díla rozsahem, zejména co do množství, místa nebo času, ale také například účelem nebo personálně⁴¹. Chybí-li ve smlouvě ustanovení o jednotlivých způsobech nebo rozsahu užití díla, ke kterému se licence poskytuje, má se za to, že licence byla poskytnuta k takovým způsobům užití a v takovém rozsahu, jak je to nezbytné k dosažení účelu smlouvy. Pro případ, že by nebylo možné určit způsob nebo rozsah užití ani takto, uvádí

⁴⁰ Telec, I., Tůma, P., Autorský zákon – komentář, C. H. Beck, 1. vydání, Praha, 2007, s. 492

⁴¹ Kříž, J., Holcová, I., Kordač, J., Křestánová, V., Autorský zákon a předpisy související – komentář, Linde Praha a.s., 2. vydání, Praha, 2005, s. 163

autorský zákon v § 50 odst. 3 výkladovou poučku, vycházející z běžné a pravděpodobné vůle stran.

Ve smlouvě musí být zásadně dohodnuta výše odměny nebo v ní musí být alespoň stanoven způsob jejího určení, jinak je neplatná. Autorský zákon připouští v § 49 odst. 2 dvě výjimky. Smlouva je platná, jestliže z jednání stran o uzavření smlouvy vyplývá jejich vůle uzavřít smlouvu úplatně i bez určení výše odměny. V takovém případě je nabyvatel povinen poskytnout autorovi odměnu ve výši, která je obvyklá v době uzavření smlouvy za smluvních podmínek obdobných obsahu této smlouvy pro takový druh díla. Druhá výjimka pak nastává za té okolnosti, že si strany ve smlouvě výslovně sjednají, že licence bude poskytnuta bezplatně. U úplatných licencí může být odměna sjednána jako plnění peněžité (paušální částkou nebo podílem na zisku nabyvatele licence z využívání díla) či nepeněžité.⁴² Autorský zákon dává přednost stanovení výše odměny v závislosti na výnosech z využití licence a pro tento případ poskytuje autorovi nástroje ke kontrole řádného vykazování odměny a ukládá poskytovateli povinnost předkládat autorovi vyúčtování. Pokud však smluvní strany zvolí jiný způsob stanovení odměny, autorský zákon pro tento případ zakotvuje v § 49 odst. 6 zvláštní právo autora na přiměřenou dodatečnou odměnu pro případ, že původně sjednaná odměna je příliš nízká ve vztahu k zisku nabyvatele z využití licence a k významu díla pro dosažení takového zisku. Při sjednání odměny se přihledne k účelu licence, způsobu a okolnostem užití díla a také k územnímu, časovému a množstevnímu rozsahu licence (§ 49 odst. 7 AZ).

V duchu smluvní volnosti umožňuje autorský zákon v ustanovení § 48 nabyvateli licence poskytnout oprávnění k výkonu práva dílo užít (podlicenci) další osobě. K tomuto udělení je třeba souhlasu autora. Při poskytnutí podlicence nedochází ke změně smluvních stran licenční smlouvy.⁴³ Souhlas autora je nutný také pro postoupení licence podle odstavce 2 zmíněného ustanovení. Vyžaduje však písemnou formu a na rozdíl od podlicence má za

⁴² Knappová, M., Švestka, J. a kol., Občanské právo hmotné, Svazek III, Aspí, 3. vydání, Praha, 2002, s. 229

⁴³ Kříž, J., Holcová, I., Kordač, J., Křestánová, V., Autorský zákon a předpisy souvisící – komentář, Linde Praha a.s., 2. vydání, Praha, 2005, s. 158

následek změnu v osobě nabyvatele, a tedy i přechod všech práv a povinností ze smlouvy.⁴⁴

Pro zánik licenční smlouvy platí jednak obecná ustanovení občanského zákoníku, a jednak zvláštní ustanovení uvedená v autorském zákoně. Ustanovení § 55 AZ upravuje zánik licence v souvislosti se smrtí fyzické osoby nebo zánikem právnické osoby, které byla licence udělena, kdy práva a povinnosti z licenční smlouvy přechází na jejího právního nástupce. Licenční smlouva může takový přechod práv a povinností vyloučit. Se zánikem licence je spojeno právo autora na odstoupení od licenční smlouvy pro nečinnost nabyvatele výhradní licence (§ 53 AZ) a právo autora na odstoupení od licenční smlouvy k dílu dosud nezveřejněnému pro změnu přesvědčení autora (§ 54 AZ).

4. SPECIFICKÉ ZPŮSOBY UŽITÍ DÍLA NA INTERNETU

V této části diplomové práce se pokusím o výklad pojednávající o těch formách užívání autorských děl v prostředí Internetu, které patří na jedné straně mezi uživatelsky velmi frekventované, ale zároveň se často pohybují na hraně autorského práva, resp. práva jako takového. Řeč bude především o takovém užívání díla, ke kterému nedal autor souhlas. Cílem následujícího textu není snaha podat jakési dogmatické právní zhodnocení toho kterého způsobu užití (ostatně jak právní nauka, tak širší veřejnost není v této oblasti zdaleka jednotná), ale spíše určitý náhled na problematiku optikou platného českého autorského práva.

4.1. Výměnné sítě peer-to-peer

I přes nástup celé řady legálních, tedy licencovaných zdrojů hudby, filmu nebo softwaru (ať už zpoplatněných nebo gratis), kterého jsme

---

⁴⁴ Kříž, J., Holcová, I., Kordač, J., Křestánová, V., Autorský zákon a předpisy souvisící – komentář, Linde Praha a.s., 2. vydání, Praha, 2005, s. 158

v současné době na Internetu svědky, zůstávají převažujícím prostředkem opatřování autorských děl internetovými uživateli zdroje neoficiální, tzv. výměnné sítě peer-to-peer (česky „rovný s rovným“), zkráceně p2p. Společným znakem těchto sítí je princip vzájemné solidarity jejich uživatelů, který je hlavním předpokladem funkčnosti systému, na kterém jsou peer-to-peer sítě založeny. Podstatou tohoto systému je, že taková síť nemá žádné centrální body, přes které putuje transfer dat nebo kde by se taková data ukládala. Tuto roli (serveru) totiž plní jednotliví koncoví uživatelé. Každý z nich musí k tomu, aby si prostřednictvím p2p sítě stáhnul určitý soubor či dokument, také sám nějaká data zpřístupnit ostatním uživatelům. Většina p2p sítí má stanovena striktní pravidla, kolik dat je třeba zpřístupnit („uploadovat“) a sdílet buď k jejímu užívání samotnému, případně jako protiváhu ke staženým datům. Z výše uvedeného se dá snadno dovodit, že drtivá většina autorských děl (zejména hudebních a filmových souborů, počítačových programů a elektronických knih), která jsou obsahem dat protékajících těmito výměnnými sítěmi, je nelegálního původu. Navíc není ničím neobvyklým, že se řada těchto děl dostává do oběhu s velkým předstihem před datem jejich oficiálního vydání, čímž dochází k dalším, již tak vysokým, finančním ztrátám autorům, potažmo celému hudebnímu (filmovému nebo softwarovému) průmyslu.

Tzv. internetové pirátství v této podobě je z pohledu autorského práva zcela jistě jevem nežádoucím. Zatímco o vzniku autorskoprávní odpovědnosti osob, které rozmnoženiny děl prostřednictvím p2p sítí zpřístupňují veřejnosti, není pochyb, u osob stahujících takto díla pro osobní potřebu lze v určitých případech o jejich odpovědnosti polemizovat. Samostatnou kapitolou je pak otázka autorskoprávního posouzení role třetích osob, které provozují či uvádějí do oběhu systémy (p2p sítě), na jejichž základě k zpřístupňování děl dochází. Provozovatelé či výrobci p2p sítí totiž zpravidla nevystupují jako sdělovatelé díla, neboť role těchto systémů spočívá pouze v usnadnění sdělování děl veřejnosti třetími osobami. Z tohoto důvodu tyto osoby bez dalšího obvykle nenesou odpovědnost dle autorského zákona za výkon výlučného autorského práva k sdělování díla veřejnosti. Podle konkrétních okolností však činnost těchto osob může mít povahu tzv. prostředníků (z anglického *intermediaries*), tj.

poskytovatelů služeb, které využívají třetí osoby k porušování nebo ohrožování autorských práv.⁴⁵ Vůči těmto osobám zavedla pod vlivem komunitárního práva novela autorského zákona z roku 2006 možnost uplatnění zvláštního nároku směřujícího k zákazu poskytování jejich služeb⁴⁶.

Důležitou roli při posuzování autorskoprávní odpovědnosti hraje otázka existence příčinné souvislosti mezi porušováním autorských práv a činností těchto osob. Význam zde bude mít skutečnost, zda se jedná o centralizovanou nebo decentralizovanou výměnnou síť. Centralizovaným systémem jsou označovány sítě první generace, ztělesněné systémem Napster. Základem je síť počítačů jednotlivých zaregistrovaných uživatelů (*peerů*) připojených pomocí programu k centrálnímu serveru, který uchovává informace o všech uživateli a poskytnutých sdílených souborech, které měl každý uživatel uložené ve vymezené části pevného disku. Po úspěšné žalobě⁴⁷ sdružení RIAA (*Recording Industry Association of America*), které ve Spojených státech zastupuje nahrávací společnosti, a následném zrušení systému Napster v jeho původní podobě vznikla nová generace více či méně decentralizovaných sítí (např. Kazaa, Grokster, Morpheus, DC++ nebo Gnutella), kde každý počítač koncového uživatele funguje jako vyhledávač v počítačové síti. Při posuzování autorskoprávní odpovědnosti má dále význam skutečnost, zda dochází ze strany provozovatele služby k přímému nebo nepřímému majetkovému prospěchu, zda dochází k podněcování třetích osob k zásahu do autorského práva apod. Tyto skutečnosti jsou zejména u decentralizovaných systémů těžko prokazatelné, nicméně v nedávné minulosti bylo na tomto poli dosaženo několika dílčích úspěchů⁴⁸.

⁴⁵ Telec, I., Tůma, P., *Autorský zákon – komentář*, C. H. Beck, 1. vydání, Praha, 2007, s. 227

⁴⁶ Podle ustanovení § 40 odst. 1 písm. f) AZ se může autor, do jehož práva bylo neoprávněně zasaženo nebo jehož právu hrozí neoprávněný zásah, domáhat zákazu poskytování služby, kterou využívají třetí osoby k porušování nebo ohrožování práva autora.

⁴⁷ ve sporu *A&M Records, Inc. v. Napster, INC.*, 239 F.3d 1004 (9th Cir. 2001) – přepis rozhodnutí federálního odvolacího soudu lze nalézt např. na webové stránce:

http://www.law.cornell.edu/copyright/cases/239_F3d_1004.htm

⁴⁸ např. ve sporu *Metro-Goldwyn-Mayer Studios Inc. v. Grokster, Ltd.*, ve kterém nakonec Nejvyšší soud shledal provozovatele služeb Grokster a Morpheus odpovědnými, a to zejména v tom, že se viditelně zaměřovali na uspokojení poptávky po autorsky chráněných dílech a nevyvinuli žádné nástroje proti jejich nelegálnímu šíření a to ani po upozornění oprávněných osob (úplné znění rozhodnutí je dostupné z: http://w2.eff.org/IP/P2P/MGM_v_Grokster/04-480.pdf)

Faktem zůstává, že většina výměnných systémů nebyla primárně vytvořena za účelem porušování (autorských) zákonů, nýbrž ke zcela legální výměně či přenosu dat, což je ostatně častým argumentem zastánců těchto systémů při posuzování autorskoprávní odpovědnosti jejich tvůrců. Takovým případem je i služba BitTorrent, nástroj původně určený pro přenos velkých datových bloků, u běžného internetového protokolu http dosud nevídaných. Jeho další výhoda spočívala v tom, že na rozdíl od obvyklé distribuce souborů mezi klientem a serverem (vedle protokolu http sem patří též hojně užívaný ftp protokol), kdy při vysoké návštěvnosti serveru zákonitě dochází k jeho přetížení nebo i vyřazení z provozu, představoval BitTorrent efektivní, rychlou a tedy vítanou alternativu, krok novým směrem. Velmi záhy se tak stal populárním nástrojem sdílení autorských děl mezi p2p komunitou a v současnosti si drží mezi výměnnými sítěmi neotřesitelnou pozici. Na jeho příkladu bych rád ukázal obtížnou postižitelnost všech zúčastněných aktérů. Základem je klientská aplikace BitTorrentu - program, který pro každý konkrétní obsah dat, jež chce uživatel jejím prostřednictvím distribuovat, vytváří zvláštní soubor s příponou „torrent“, obsahující přesný popis obsahu sdílených dat, dále výchozí zdroj, tj. místo, kde se původní kopie souboru nachází, a konečně místo, kam byl soubor nahrán (tzv. tracker). Tracker shromažďuje statistické údaje o klientech (počtu přenesených dat) a udržuje aktualizovaný seznam počítačů stahujících příslušný soubor. Současně komunikuje http protokolem a obvykle funguje prostřednictvím webové stránky jako vyhledavač nahraných „torrent souborů“. Jakmile je obsah dat nahrán na tracker, projevuje se hlavní funkce těchto souborů. A sice schopnost rozkouskovat nahraná data tak, aby každý uživatel, při otevření „torrent souboru“ klientskou aplikací BitTorrent prostřednictvím trackeru, jednotlivé bloky dat, které začal stahovat, souběžně zpřístupňoval ostatním stahujícím uživatelům. Proces stahování je odvislý od rychlosti internetového připojení každého stahujícího uživatele a BitTorrent klient se snaží mezi nimi při skládání jednotlivých datových bloků efektivně vybírat ty nejrychlejší. Platí tedy pravidlo, že čím větší počet uživatelů s rychlejším připojením, tím kratší dobu trvá proces stahování. K vyšší efektivitě si tak mnoho trackerů stanoví podmínky co do poměru objemu stažených a nahraných dat každého registrovaného uživatele. Z výše uvedeného schématu

se dá odvodit, že takřka jediným reálným způsobem, jak vymáhat autorská práva na pravidelných uživatelích BitTorrent klientů, tedy nejvíce zodpovědných subjektech, je přes provozovatele trackerů. V tom ale spočívá kámen úrazu. Většina technického zázemí těchto trackerů je strategicky rozmístěna hned na několika místech světa, zejména v těch zemích, jejichž právní řád provozovatele takových p2p systémů bez dalšího neshledává odpovědnými. A když už se takového správce trackeru podaří zpravidla na základě mezinárodní spolupráce lokálních poboček IFPI⁴⁹, RIAA⁵⁰ nebo MPAA⁵¹ v součinnosti s policií odhalit a zabavit použitou výpočetní techniku, věc zpravidla ztroskotá na nedostatku důkazů o případném majetkovém prospěchu takového provozovatele, podněcování třetích osob k zásahům do autorského práva atd. Přesto bude nesmírně zajímavé sledovat vývoj a rozuzlení aktuální kauzy ohledně uzavření největšího privátního (tj. otevřeného jen pozvaným a registrovaným uživatelům) BitTorrent trackeru Oink's Pink Palace na podzim loňského roku⁵².

4.2. Linking

Dalším v praxi velmi rozšířeným způsobem nakládání s autorskými díly na Internetu je jejich zpřístupňování či opatřování prostřednictvím hypertextových odkazů umístěných především na webových stránkách (tzv. linking). Hypertextový odkaz usnadňuje náš pohyb po jednotlivých webových stránkách, protože namísto ručního vypisování URL („internetové adresy“) požadované stránky v internetovém prohlížeči postačí jediné kliknutí na část textu, případně na obrázek nebo jiný objekt, který jeho tvůrce jako odkaz označil. Linking, ztělesňující jednu ze základních vlastností jazyku HTML, otevírá v souvislosti s jeho využitím jako pomůcky pro interaktivní komunikaci mezi sdělovatelům a příjemcem díla specifickou otázku vzniku autorskoprávní odpovědnosti, a to zejména v případě, kdy osoba, která umístila odkaz

⁴⁹ *International Federation of the Phonographic Industry* (Mezinárodní federace hudebního průmyslu)

⁵⁰ *Recording Industry Association of America*, zastupující velké americké nahrávací společnosti

⁵¹ *Motion Picture Association of America*, sdružující velká americká filmová studia

⁵² více informací zde: http://www.ifpi.org/content/section_news/20071023.html

umožňující přístup k rozmnoženině díla, je odlišná od osoby, která je vlastníkem této rozmnoženiny či ji sama veřejnosti zpřístupňuje. Zde je třeba zmínit, že v českém autorském právu neexistuje žádná zvláštní úprava, která by se přímo věnovala otázce poskytování nebo využívání odkazu. V této věci prozatím chybí i soudní výklad a ani názory právní nauky nejsou jednotné. Nicméně i v tomto případě se uplatní zásada, že každý akt sdělení díla veřejnosti je samostatným způsobem užití díla a uživatel k takovému užití potřebuje souhlas majitele autorského práva. Za zásah do výlučného autorského práva je třeba považovat jakékoli zpřístupnění díla veřejnosti způsobem, že kdokoli k němu může mít přístup na místě a v čase podle své vlastní volby (tj. i prostřednictvím pouhého odkazu). V tomto ohledu se jedná o další užití díla, ke kterému je zásadně nutný souhlas majitele autorského práva k zpřístupněnému dílu.⁵³ Každý případ je však třeba posuzovat individuálně a je tedy nutno odlišovat situace, kdy poskytnutým odkazem přímo nedochází k zpřístupnění rozmnoženiny díla, ale pouze webové stránky, která toto zpřístupnění následně umožňuje (tzv. domovské stránky) a slouží tedy jako pouhý komunikační prostředek. V tomto případě se ze strany osoby, která odkaz směřující na takovouto domovskou stránku umístila, nejedná o zásah do autorského práva, neboť jeho prostřednictvím nedochází k zpřístupnění díla (ve smyslu § 2 odst. 1 AZ) veřejnosti, ale k zpřístupnění jiného materiálu. Vyloučena však dle konkrétních okolností není autorskoprávní odpovědnost za ohrožovací delikt.⁵⁴ Jinak (přísněji, tj. jako zásah do výlučného autorského práva) by se dle mého názoru měl posuzovat případ, kdy odkazem dochází ke spojení uživatele přímo na druhotný materiál, ke zdroji zpřístupnění díla (tzv. deep linking⁵⁵). Do této kategorie spadá v současnosti velmi populární využívání internetových úschoven souborů (tzv. file hosting), které umožňují dočasně nahrát určitý objem dat na některý ze serverů⁵⁶ provozujících tuto službu, přičemž každému takto nahranému souboru přidělí jedinečnou internetovou adresu, po jejímž zadání si může ten, kdo soubor nahrál, nebo osoby, jimž tuto adresu sdělil, takto nahraná data uložit na pevný disk svého

⁵³ Telec, I., Tůma, P., Autorský zákon – komentář, C. H. Beck, 1. vydání, Praha, 2007, s. 227 - 228

⁵⁴ Telec, I., Tůma, P., Autorský zákon – komentář, C. H. Beck, 1. vydání, Praha, 2007, s. 228

⁵⁵ Dobřichovský, T., Moderní trendy práv k duševnímu vlastnictví v kontextu evropského práva, dohody TRIPS a aktivit WIPO, Linde Praha a.s., Praha, 2004, s. 75

⁵⁶ Nejznámějšími jsou www.megaupload.com, www.rapidshare.com, www.mediafire.com, www.zshare.net ad.

počítače. Z původního účelu služby, spočívajícího v posílání větších souborů, které se nevešly do přílohy elektronické pošty, se záhy stal prostředek sdílení hudby, filmů a softwaru, který v kombinaci s internetovými vyhledávači typu Google nebo Yahoo, co do finančních ztrát autorů a hudebního, softwarového či filmového průmyslu jako takového, šlape na paty p2p systémům⁵⁷. Z hlediska autorskoprávní odpovědnosti bude mít dále význam i to, zda nedochází ze strany provozovatele služby k přímému či nepřímému majetkovému prospěchu, případně k podněcování třetích osob k zásahu do autorského práva apod. Nelze opomenout ani případy, kdy bylo autorské dílo umístěno na webovou stránku se souhlasem autora. Za takových okolností je otázkou interpretace příslušné licenční smlouvy, zda rozsah licence pokrývá i následné sdělování díla formou odkazu⁵⁸.

4.3. Framing

Problematika tzv. framingu („rámování“) souvisí s užíváním webových stránek, resp. jazyka HTML jako takového. Při tvorbě webové stránky je totiž možné do ní umístit formou rámu obsah jiné webové stránky. Nejčastěji půjde o reklamní bannery nebo různé informační lišty. Při přístupu na webové stránky příslušného provozovatele pak bude ve skutečnosti zobrazen obsah jiné webové stránky, která je „zarámována“ materiálem tohoto provozovatele. Na tyto případy se bude aplikovat ustanovení § 18 odst. 2 AZ o sdělování díla veřejnosti počítačovou sítí. Právní povaha tohoto jednání je jinak v zásadě stejná jako v případě používání odkazů a obdobně je třeba přistupovat i k posouzení vzniku autorskoprávní odpovědnosti. Nedotčeno zůstává též ustanovení § 11 odst. 3 AZ ohledně možnosti zásahu osoby provozovatele

---

⁵⁷ V praxi to funguje zhruba tím způsobem, že URL souborů nahraných na internetové úschovny (pro představu uvedu jako příklad „www.megaupload.com/desetimístný_kód“) jsou formou odkazů vystavována na komunitních diskusních fórech či blozích a lze je tak velmi snadno dohledat, obvykle zadáním názvu požadovaného díla (skladby, alba, filmu apod.) a některého z file-hostingových serverů (v našem případě tedy „megaupload“) do internetového vyhledávače.

⁵⁸ Telec, I., Tůma, P., Autorský zákon – komentář, C. H. Beck, 1. vydání, Praha, 2007, s. 228

takové www stránky do výlučného osobnostního autorského práva na nedotknutelnost díla autora původní webové stránky.⁵⁹

4.4. Streaming a webcasting

Ustanovení § 18 odst. 2 AZ není, jak už bylo v této práci několikrát zmíněno, pouhou úpravou sdělování díla veřejnosti obecně prostřednictvím Internetu nebo obdobné sítě, ale hlavně zdůrazněním technologicky nejnovějšího způsobu sdělování děl veřejnosti v digitálním prostředí, tzv. práva k sdělování díla veřejnosti na vyžádání. Pro vymezení obsahu tohoto výlučného autorského práva bude vlastní technická forma přenosu díla nerozhodná. Může se jednat buď o tzv. streamed přenosy (neboli *streaming*) anebo tzv. non-streamed přenosy (*non-streaming*). V prvním případě, u nějž přichází v úvahu pouze přenos zvukových či zvukově obrazových záznamů děl, je možné vnímat dílo okamžitě (či téměř okamžitě) při jeho přenosu. Oddělené dávky přenosového signálu, vytvářející kompletní soubor sdělovaného materiálu, jsou dočasně ukládány do vyrovnávací paměti počítače (tzv. buffering - jedná se o dočasné technické rozmnoženiny díla podle § 38a AZ) a umožňují plynulé vnímání díla v celistvém proudu vjemů. Non-streaming oproti tomu vyžaduje vytvoření trvalé rozmnoženiny v paměti počítače (nejčastěji nám už dobře známým stažením souboru), ze které se potom uskutečňuje vnímání díla.⁶⁰ V obou případech však platí, že půjde o výkon autorského práva k sdělování díla na vyžádání pouze tehdy, dochází-li k takovému přenosu na základě časové a místní volby ze strany příjemce (viz § 18 odst. 2 AZ).

Od streamingu je třeba odlišovat tzv. webcasting, kdy sice rovněž dochází k přenosu dat po jednotlivých dávkách, které v celku umožňují koncovému uživateli vnímat sdělovaný materiál v celistvém toku vjemů zásadně ihned při transmissi díla, ale zpravidla zde chybí prvek časové volby ze strany příjemce. Webcastingem se rozumí zpřístupňování určitého programu

⁵⁹ Telec, I., Tůma, P., Autorský zákon – komentář, C. H. Beck, 1. vydání, Praha, 2007, s. 228

⁶⁰ Telec, I., Tůma, P., Autorský zákon – komentář, C. H. Beck, 1. vydání, Praha, 2007, s. 224

prostřednictvím počítačové sítě v reálném čase (*real time streaming*)⁶¹. Z pohledu příjemce tedy půjde o obdobu rozhlasového nebo televizního vysílání, neboť tok vysílání zvukových či zvukově obrazových záznamů děl je pevně časově určen sdělovatelem a divák či posluchač sám nemůže interaktivně volit sled prvků. Příjem programu tedy bude v jednom okamžiku pro všechny koncové uživatele stejný. V tomto případě se tedy nejedná o výkon autorského práva k sdělování díla veřejnosti na vyžádání podle § 18 odst. 2 AZ. Zpravidla se však bude jednat o sdělování díla veřejnosti podle § 18 odst. 1 AZ, podle některých názorů⁶² pak o vysílání díla či jeho přenos ve smyslu § 21 AZ („zpřístupňování díla rozhlasem, televizí nebo jakýmkoli jinými prostředky sloužícími k šíření zvuků či obrazů a zvuků nebo jejich vyjádření bezdrátově nebo po drátě“) a § 22 AZ („zpřístupňování díla současným, úplným a nezměněným přenosem vysílání díla rozhlasem nebo televizí bezdrátově nebo po drátě, uskutečňuje-li je jiná osoba než vysílatel takového vysílání“). Nepůjde však o provozování vysílání ve smyslu zákona č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání („Mediální zákon“), neboť tato norma v § 2 odst. 2 písm. e) výslovně uvádí, že vysílání prostřednictvím dálkového přístupu (Internetu) se za rozhlasové a televizní vysílání nepovažuje. Pro provozování webcastingu tedy není nutné získat licenci ani dodržovat další omezení upravená v mediálním zákoně. Zvláštní úpravu práva rozhlasového a televizního vysílatele k jeho vysílání (tedy nikoli k přenosu), zahrnující i vysílání mimo režim mediálního zákona⁶³, najdeme v § 83 a n. AZ. Vysílatelem se rozumí fyzická nebo právnická osoba, která na svou odpovědnost uskutečňuje vysílání, nebo pro kterou tak z jejího podnětu učiní jiná osoba. Obsahem práva vysílatele je výlučné majetkové právo jeho vysílání užít a udělit jinému smlouvou oprávnění k výkonu tohoto práva, přičemž právem vysílání užít je podle § 84 odst. 2 AZ právo na záznam vysílání, právo na rozmnožování zaznamenaného vysílání, právo na rozšiřování rozmnoženin zaznamenaného vysílání a právo na sdělování díla veřejnosti.

⁶¹ Hartmanová, D., Webcasting – právní aspekty „vysílání po internetu“, 2002, www.itpravo.cz – server o internetovém a počítačovém právu

⁶² např. Telec

⁶³ Kříž, J., Holcová, I., Kordač, J., Křesťanová, V., Autorský zákon a předpisy související – komentář, Linde Praha a.s., 2. vydání, Praha, 2005, s. 228

Při streamingu i webcastingu jsou veřejnosti zpravidla zpřístupňována autorská díla ze zvukových záznamů v provedení výkonnými umělci. Dochází tak současně k užití všech těchto předmětů autorskoprávní ochrany ve smyslu § 12, resp. § 71 a § 76 AZ. V souvislosti se získáváním souhlasu oprávněných subjektů k tomuto užití nabývá na významu právní kvalifikace webcastingu (tj. zda je posuzován podle § 18 odst. 1 AZ nebo podle § 21, resp. 22 AZ). Pro vysílání zvukových záznamů vydaných k obchodním účelům a výkonů výkonných umělců na nich zaznamenaných je totiž upravena v ustanovení § 72 a § 76 odst. 3 AZ úplatná zákonná licence s tím, že se jedná o práva kolektivně spravovaná podle § 96 odst. 1 písm. a) bod 1. AZ.⁶⁴

4.5. E-mail a jiné formy elektronické komunikace

Pro užití díla prostřednictvím e-mailu („elektronické pošty“) platí v zásadě totéž, co bylo řečeno obecně o užívání autorských děl na Internetu. Odesláním díla formou souboru dochází ze strany odesílatele ke sdělování díla veřejnosti podle § 18 odst. 2 AZ, neboť dílo je v nehmotné podobě zpřístupněno veřejnosti způsobem, že kdokoli k němu může mít přístup na místě a v čase podle své vlastní volby zejména počítačovou či obdobnou sítí. Současně dochází ke zhotovení elektronické rozmnoženiny ve smyslu § 13 AZ. Je zcela na místě vymezit si zde pojem „veřejnost“, resp. termín „kdokoli“ pro správné posouzení veřejné či neveřejné povahy aktu sdělování díla v autorském právu. Jelikož definici tohoto pojmu autorské právo nezná, je třeba při jeho výkladu v souvislosti s právem na sdělování díla veřejnosti vycházet z informační směrnice, kde je zakotveno. Prvek veřejnosti lze vykládat tak, že zahrnuje jakékoli sdělování díla, které z pohledu sdělovatele směřuje vůči individuálně určenému okruhu osob (zejména formou veřejné nabídky), ale i vůči individuálně určenému členu veřejnosti, třebaš i pro jeho osobní potřebu.

---

⁶⁴ Hartmanová, D., Webcasting – právní aspekty „vysílání po internetu“, 2002, www.itpravo.cz – server o internetovém a počítačovém právu

Výše uvedený výklad lze použít i pro tzv. instant messaging, modernější formu elektronické komunikace, umožňující odesílat a přijímat zprávy mezi uživateli, přeposílat soubory a i jinak komunikovat v reálném čase. Výhoda této služby spočívá v možnosti jejich uživatelů sledovat, kteří jejich přátelé (nebo jiné osoby uvedené v jejich adresáři) jsou právě připojeni, čímž je zajištěna rychlejší komunikace, případně snazší spolupráce mezi více lidmi.

5. OCHRANA AUTORSKÝCH PRÁV

Autorovi, do jehož práva bylo neoprávněně zasaženo nebo jehož právu hrozí neoprávněný zásah, poskytuje ochranu vedle autorského zákona, jemuž budu v této části věnovat největší pozornost, také trestní, resp. správní právo. Trestněprávní ochrana proti porušení autorského práva je stanovena v § 152 trestního zákona. Podle citovaného ustanovení je úmyslný neoprávněný zásah do zákonem chráněných práv k autorskému dílu trestným činem, za nějž lze uložit trest odnětí svobody až na dvě léta, v případě kvalifikované skutkové podstaty na šest měsíců až pět let. Současně lze uložit peněžitý trest či trest propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty. U takovýchto jednání, jejichž stupeň společenské nebezpečnosti však nedosáhl výše zakládající trestnost činu, se uplatní ustanovení § 105a až § 105c AZ, upravující přestupky a správní delikty. Přestupku se dopustí fyzická osoba mj. neoprávněným užitím autorského díla, uměleckého výkonu, zvukového či zvukově obrazového záznamu, rozhlasového nebo televizního vysílání či databáze (lze za něj uložit pokutu do 150 000 Kč), případně neoprávněným zásahem do autorského práva způsobem uvedeným v § 43 odst. 1 nebo 2 (blíže o něm v kapitole 5.1), u něhož může výše pokuty činit až 100 000 Kč. Stejným způsobem jsou konstruovány skutkové podstaty správních deliktů právnických a podnikajících fyzických osob.

Autorský zákon stanoví v § 40 odst. 1 demonstrativní výčet zvláštních žalobních nároků proti osobě, jež neoprávněně zasáhla do autorského práva nebo jej ohrozila. Všechny tyto nároky vycházejí z principu objektivní

odpovědnosti rušitele. Lze je uplatnit každý samostatně, ale také kumulativně. Jsou jimi zejména nárok na určení autorství, nárok zdržovací, informační, odstraňovací a satisfakční. V případě určovacího autorskoprávního nároku se doktrinálně⁶⁵ dovozuje, že nejde o určovací žalobu podle § 80 písm. c) občanského soudního řádu, nýbrž o žalobu spočívající ve výkonu nároku, jímž je speciálně vybaveno autorské právo. Není proto zapotřebí na tomto určení prokazovat naléhavý právní zájem. Účelem zdržovacího nároku je domoci se zákazu jednání, které v dané době ohrožuje autorské právo nebo do něj zasahuje. Autorský zákon podává demonstrativní výčet zdržovacích nároků, kterých se může autor domáhat, přičemž se jedná jak o nároky z ohrožení autorského práva (zákaz neoprávněné propagace), tak z jeho porušení (např. zákaz neoprávněné výroby, sdělování díla veřejnosti apod.). Z povahy zdržovacího nároku vyplývá, že jej nelze uplatnit za situace, kdy již škodlivý stav netrvá a nehrozí ani jeho opakování. Informační nárok spočívá v povinnosti poskytnout zákonem stanovené informace. Rozsah požadovaných informací je zákonem taxativně vymezen a spočívá v informacích o způsobu a rozsahu neoprávněného užití díla, o původu a ceně neoprávněně zhotovené rozmnoženiny či napodobeniny díla, o ceně služby, která s neoprávněným užitím díla souvisí, jakož i o totožnosti osob, které se neoprávněného užití díla účastní, nebo kterým byly předmětné rozmnoženiny či napodobeniny díla určeny za účelem jejich poskytnutí třetí osobě. Tato informační povinnost vzniká nejen vůči ohrožitelům a porušitelům autorského práva, ale i jiným zákonem stanoveným osobám⁶⁶. Smyslem odstraňovacího nároku je odstranit důsledky, které neoprávněný zásah do autorského práva (či jeho ohrožení) přivodil, a obnovit tak právní stav před tímto neoprávněným zásahem (ohrožením). Podmínkou uplatnění tohoto nároku je, aby důsledky porušení trvaly, i když porušování jako takové již pominulo. Předmětem nároku jsou zejména neoprávněně zhotovené rozmnoženiny či napodobeniny děl, předměty sloužící k obcházení technických prostředků ochrany práv nebo materiály a nástroje použité k výrobě těchto předmětů. Obsahem tohoto nároku je pak zejména stažení uvedených předmětů z obchodování, případně konečné

⁶⁵ např. Kříž, J., Holcová, I., Kordač, J., Křestánová, V., Autorský zákon a předpisy související – komentář, Linde Praha a.s., 2. vydání, Praha, 2005, s. 144

⁶⁶ Jejich podrobný demonstrativní výčet je obsažen v ustanovení § 40 odst. 1 písm. c) bod 1. až 4. AZ

odstranění z obchodování nebo zničení uvedených předmětů (včetně těch, které jsou pouze na skladě). Takové opatření musí být podle § 40 odst. 2 AZ přiměřeně závažnosti porušení práva a musí být přihlédnuto k zájmům třetích osob, zejména spotřebitelů a osob jednajících v dobré víře. Za způsobenou nemajetkovou újmu přiznává § 40 odst. 1 písm. e) AZ nárok na přiměřené zadostiučinění (satisfakci), přičemž výslovně stanoví, že přednostní formou je morální zadostiučinění, zejména omluva. Jestliže by se nepeněžitě zadostiučinění nejevilo vzhledem ke všem okolnostem neoprávněného zásahu jako postačující, přísluší postíženému autorovi právo na satisfakci v peněžitě částce. Výši peněžitě zadostiučinění, s přihlédnutím zejména k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k zásahu do práva došlo, určí soud, pokud mezi stranami nedojde k dohodě o narovnání.

Pod vlivem informační směrnice byl do výčtu nároků v § 40 AZ vložen zvláštní zdržovací nárok vůči poskytování služby, kterou využívají třetí osoby (komunitárním právem nazývané „prostředníci“) k porušování nebo ohrožování práva autora. V této práci jsem jej již zmínil v souvislosti s provozováním peer-to-peer služeb, nicméně lze jej podle konkrétních okolností vztáhnout i na provozovatele internetových kaváren, provozovatele rozmnožovacích či kopírovacích služeb apod. Vzhledem k širokému vymezení okruhu povinných subjektů z tohoto zvláštního zdržovacího nároku je však vždy nutné v každém případě důsledně zkoumat dostatečný stupeň příčinné souvislosti mezi poskytováním služby a závadným jednáním třetích osob⁶⁷ a rovněž přiměřenost tohoto nároku vzhledem ke způsobené újmě.⁶⁸ V souvislosti s tímto zvláštním zdržovacím nárokem je třeba připomenout problematiku autorskoprávní odpovědnosti poskytovatelů informačních služeb, o níž bylo pojednáno v kapitole 2.1.2 v souvislosti se směrnicí 2000/31/ES o elektronickém obchodu, transponované do českého právního řádu zákonem č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti. Uvedená problematika řeší otázku právní odpovědnosti těchto osob za poskytování informačních služeb

⁶⁷ např. zhodnocením způsobu, jakým je služba propagována (tj. zda je přímo či nepřímo odkazováno na možnost porušování autorského práva), jaké kroky byly podniknuty k zamezení užívání služby za účelem porušování autorského práva, nebo jaký je vztah mezi umožněním takového porušování a způsobem získávání hospodářského prospěchu za poskytování této služby

⁶⁸ Telec, I., Tůma, P., Autorský zákon – komentář, C. H. Beck, 1. vydání, Praha, 2007, s. 425

v obecné rovině a nevylučuje tak možnost uplatnění zvláštního autorskoprávního zadržovacího nároku vůči poskytování služeb, které třetí osoby používají k ohrožování či porušování autorského práva.

Autorský zákon z důvodu právní jistoty stanoví v ustanovení § 40 odst. 4, že vznikem autorskoprávní odpovědnosti není dotčen možný vznik obecné soukromoprávní odpovědnosti za škodu a bezdůvodné obohacení související s porušením či ohrožením autorského práva. Občanský (popř. obchodní) zákoník by se totiž v daném případě aplikoval, i kdyby se autorský zákon o právu na náhradu škody a o právu na vydání bezdůvodného obohacení vůbec nezmiňoval. Toto ustanovení je však významné tím, že stanoví zvláštní pravidla pro určení rozsahu odpovědnosti za tyto delikty. Jedná se jednak o náhradu ušlého zisku ve výši odměny, která by byla obvyklá za získání takové licence v době neoprávněného nakládání s dílem, již se autor může domáhat namísto skutečně ušlého zisku. Náhrada ušlého zisku spočívá zpravidla v příjmu, který autorovi ušel tím, že v důsledku protiprávního jednání jiné osoby došlo ke znemožnění užití díla autorem samotným nebo třetí osobou s jeho souhlasem. Druhým případem takovéto odlišné úpravy je stanovení výše bezdůvodného obohacení pro případ nakládání s dílem bez potřebného právního důvodu, a to jako dvojnásobek odměny, která by byla za získání takové licence obvyklá v době neoprávněného nakládání s dílem. Takto pojatý způsob určení bezdůvodného obohacení ztrácí povahu pouhého restitučního nároku na vydání bezdůvodného obohacení a blíží se již pojetí sankčnímu ve formě soukromé pokuty⁶⁹.

Pokud jde o věcnou příslušnost, ve sporech o nárocích vycházejících z autorského zákona, o nárocích z ohrožení a porušení práv podle autorského zákona a o nárocích na vydání bezdůvodného obohacení získaného na úkor toho, komu svědčí práva podle autorského zákona, je podle § 9 odst. 2 písm. b) občanského soudního řádu věcně příslušný jako soud prvního stupně krajský soud. Autorský zákon přiznává v § 41 aktivní legitimaci k domáhání se ochrany (konkrétně zadržovacího, informačního nebo odstraňovacího nároku, práva

---

⁶⁹ Telec, I., Tůma, P., Autorský zákon – komentář, C. H. Beck, 1. vydání, Praha, 2007, s. 435

uveřejnit rozsudek na náklady účastníka, který ve sporu neuspěl a práva na náhradu škody a na vydání bezdůvodného obohacení) též nositelům výhradní licence a osobám, kterým je toto oprávnění nebo výkon majetkových práv k dílu svěřen ze zákona. Autorovi zůstává zachována aktivní legitimace u ostatních nároků (včetně výše uvedeného nároku podle § 40 odst. 1 písm. f) AZ) a v této souvislosti i u práva uveřejnit rozsudek na náklady účastníka, který ve sporu neuspěl.

5.1. Technické prostředky ochrany práv

S rozvojem digitálních technologií přišly ruku v ruce i nové možnosti šíření autorských děl a vyvstala tak potřeba přizpůsobit jejich ochranu. Začaly se objevovat technické prostředky, které měly za cíl kontrolovat takové rozmnožování. Jak už to ale s každou nově zaváděnou technologií bývá, je vždy jen otázkou času, kdy se jí podaří překonat. Ani technické prostředky ochrany nebyly výjimkou, a tak se jako nejschůdnější řešení jevílo propojení této technické ochrany s ochranou právní. V našem autorském právu byla právní ochrana technických prostředků k ochraně práv podle autorského zákona poprvé zavedena v roce 1996 pod vlivem evropského komunitárního práva⁷⁰, a to v souvislosti s ochranou počítačových programů. Současná úprava obsažená v § 43 AZ je transpozicí informační směrnice a oproti předchozí úpravě poskytuje rozšířenou a zpřesněnou ochranu autorských práv ke všem dílům, u nichž přichází povahově v úvahu.

Pro technickou ochranu se v posledních letech vžil pojem *Digital Rights Management* (DRM)⁷¹, který v sobě v nejširším slova smyslu zahrnuje snahu držitelů práv technicky bránit neoprávněnému užívání jejich děl. V době Internetu je taková kontrola pro autora obzvlášť důležitá. Jakmile se totiž dílo jednou dostane z jeho moci, není již v jeho možnostech zabránit dalšímu šíření. Technickou ochranu lze dělit na prostředky, které slouží ke kontrole přístupu k

⁷⁰ konkrétně směrnice Rady 91/250/EHS ze dne 14. května 1991 o právní ochraně počítačových programů

⁷¹ dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Digital_rights_management

dílu (tzv. Acces Control) a umožňují tak držitelé práv rozhodovat o tom, kdo a za jakých podmínek tento přístup získá. Přístup může být omezen časově (dílo bude moci být vnímáno jen v určitý okamžik nebo po určitou dobu), s ohledem na určité místo, vnímající osobu (držitele přístupového hesla), přístroj, jehož prostřednictvím lze dílo vnímat, nebo kvalitu díla (např. omezená bitrate mp3 souborů). Druhý základní technický prostředek ochrany spočívá v omezení některého ze způsobů užití díla v autorskoprávním smyslu (např. rozmnožování, zpřístupňování díla veřejnosti apod.). Omezení může být kvantitativní (lze vytvořit jen určité množství rozmnoženin) nebo prostorové (z hlediska určení přístrojů, které je možné k užití díla použít), omezena může být možnost dílo dále zpracovávat apod.⁷² Autorský zákon vymezuje jím chráněné technické prostředky široce, jako jakoukoli technologii, zařízení nebo součástku, která je při své obvyklé funkci určena k tomu, aby zabraňovala nebo omezovala takové úkony ve vztahu k dílům, ke kterým autor neudělil oprávnění (§ 43 odst. 3). K tomu, aby tyto prostředky požívaly autorskoprávní ochrany, se vyžaduje jejich faktická účinnost. Tu je třeba vykládat tak, že takový prostředek nemůže být (legální cestou) prolomen průměrným uživatelem.

Právní ochrana účinných technických prostředků spočívá ve stanovení zvláštních autorskoprávních deliktů, které jsou nezávislé a nepodmíněné na samotném porušení či ohrožení autorského práva. Nesměřuje tedy vůči tomu, kdo se dopouští neoprávněného výkonu autorského práva, ale vůči tomu, kdo svou činností objektivně umožňuje, aby mohlo být dílo jím nebo třetími osobami užito. Přitom je autorskoprávně bezvýznamné, zda k užití díla skutečně došlo či nikoli. Při ochraně účinných technických prostředků pak svědčí oprávněným osobám stejné nároky, jako při samotném neoprávněném výkonu autorského práva. Obdobně platí i ustanovení § 41 AZ. Zvláštním autorskoprávním deliktem je delikt obcházení účinných technických prostředků ochrany (§ 43 odst. 1 AZ), doplněný o delikt směřující vůči osobě, která sice sama technické prostředky neobchází, nicméně svou aktivitou jejich obcházení objektivně umožňuje. Autorský zákon tak v § 43 odst. 2 označuje

---

⁷² Dobeš, P., Technické prostředky ochrany autorských práv z pohledu mezinárodního, evropského a českého práva po zásadní novele autorského zákona – 1. část, Právní rozhledy, 2006, č. 17, s. 620

každého, kdo vyrábí, dováží, přijímá, prodává, rozšiřuje, pronajímá, skladuje nebo propaguje prodej či pronájem zařízení, výrobky nebo součástky sloužící k obcházení účinných technických prostředků nebo za tímto účelem poskytuje služby.

Široké vymezení autorskoprávně chráněných technických prostředků a možnost uplatnění jejich ochrany nezávisle na vzniku autorskoprávní odpovědnosti za samotný zásah do autorského práva s sebou přináší i některé nežádoucí důsledky, které jsou předmětem neutuchající kritiky ze strany uživatelů. Jedná se zejména o možnost držitelů práv fakticky kontrolovat i taková nakládání s dílem, která nepředstavují bez dalšího zásah do autorského práva, jako je samotný přístup k dílu. Platí to i o faktické nemožnosti užití díla na jiných než autorizovaných přístrojích, případně o potenciálním uplatnění kontroly nad užitím předmětů nechráněných autorským zákonem apod.⁷³ Kritizována je také kolize zákonné ochrany technických prostředků s jednáními, která sice nejsou povolena autorem, ale přesto jsou legální, tj. s výjimkami a omezeními autorského práva. V této souvislosti je velmi důležitá úprava vztahu těchto zákonem povolených mimosmluvních způsobů užití díla a technických opatření, neboť v rámci této úpravy dochází k redukci seznamu výjimek a omezení. Autorský zákon tento vztah upravuje pod vlivem komunitárního práva v § 43 odst. 4, v němž taxativně stanoví sedm výjimek⁷⁴, u nichž vyžaduje po držiteli autorského práva učinit taková opatření, která v nezbytném rozsahu umožní jejich výkon, a to úpravou technického prostředku nebo jinými způsoby. Tato opatření je povinen a zároveň oprávněn učinit pouze autor nebo jiný držitel autorského práva, a nikoli uživatel nebo třetí osoba. Vedle toho může autor (držitel práva) podle své vůle zpřístupnit dílo pro účely pořízení rozmnoženiny pro osobní potřebu podle § 30 AZ. V takovém případě je však oprávněn přijmout odpovídající opatření ohledně počtu těchto rozmnoženin. Technické prostředky, kterými je dosaženo omezení takového zpřístupnění díla, mohou pak být za podmínek stanovených autorským zákonem samy předmětem autorskoprávní ochrany podle § 43 odst. 1 až 3 AZ. Vzniká tak vlastně jakási privilegovaná skupina výjimek a omezení v tom

⁷³ Telec, I., Tůma, P., Autorský zákon – komentář, C. H. Beck, 1. vydání, Praha, 2007, s. 461

⁷⁴ Pro prostředí Internetu je významná tzv. malá citace [§ 31 odst. 1 písm. b) AZ] a úřední licence [§ 34 písm. a) AZ].

smyslu, že se tyto výjimky prosadí nejen vůči právu autorskému, ale i proti jeho technické ochraně.

6. ROZHODNÉ PRÁVO

Pro on-line prostředí je charakteristické, že v jeho rámci dochází k překračování hranic jednotlivých států. Z hlediska autorského práva tak nabývá na významu otázka rozhodného práva, podle kterého se má posoudit ten či onen způsob užití díla a následně aplikovat jeho autorskoprávní ochrana. České autorské právo se, jako každá národní autorskoprávní úprava, řídí zásadou teritoriality⁷⁵, a je tedy platné pouze na území České republiky. Zatímco určení rozhodného práva u stahování díla, jako jednoho ze dvou způsobů užití díla na Internetu, nebude činit větší obtíže a český autorský zákon se použije pokaždé, když dojde k vytvoření kopie dat s autorským dílem uložením na pevný disk počítače koncového uživatele, který se nachází na území ČR⁷⁶, v případě sdělování díla veřejnosti formou uploadu dat na server je posouzení rozhodného práva komplikovanější.

V případě, kdy se nahrání, přenos i příjem sdělování díla uskutečňuje na území jednoho státu, k zásadním problémům při autorskoprávním posouzení územního rozsahu sdělování díla nedochází. Dojde-li však k přeshraničnímu sdělování díla veřejnosti, bude hrát otázka vymezení místa, kde se sdělování odehrává, zásadní roli. Celosvětové sdělování děl prostřednictvím počítačových sítí není prvním případem, kdy přenos děl běžně překračuje hranice států. Poprvé k němu došlo ve větším rozsahu v souvislosti se zprovozněním satelitního vysílání, kdy byla v rámci Evropských společenství přijata i zvláštní právní úprava, která mj. definovala, kde při satelitním vysílání ke sdělení veřejnosti dochází. V obecné rovině však autorský zákon, mezinárodní autorskoprávní smlouvy i evropské komunitární právo ponechává

---

⁷⁵ Rozhodující je právo státu, kde nastala právní skutečnost, na základě které se autorské právo uplatňuje.

⁷⁶ Čermák, J., *Internet a autorské právo*, Linde Praha a.s., 2. vydání, Praha, 2003, s. 237

otázku právního vymezení místa, kde se proces sdělování obsahu díla uskutečňuje, neupravenou.

Právní nauka vytvořila v souvislosti s problematikou přeshraničního satelitního vysílání dvě základní pojetí, jak tuto otázku posuzovat. Tato pojetí lze v zásadě aplikovat formou analogie i na komunikaci prostřednictvím Internetu. Podle prvního přístupu dochází k aktu sdělování díla veřejnosti u satelitního vysílání pouze v místě, odkud směřuje signál vzhůru směrem k družici⁷⁷. Území, které je signálem této družice pokryto pak již nepředstavuje místo, kde se sdělování veřejnosti odehrává. Analogicky tedy můžeme na základě této teze dovodit, že samotný akt sdělování díla veřejnosti prostřednictvím Internetu je třeba posuzovat podle práva státu, na jehož území je fyzicky umístěn server, na který byla data s autorským dílem nahrána (a kde jsou tedy uložena). Této tezi, jejíž výhodou je snazší identifikace polohy serveru, dává za pravdu např. Jiří Čermák⁷⁸, který se však přiklání k jisté modifikaci výkladu této analogie, pokud jde o webcasting. Za základní kritérium pro určení státu, kde k sdělování v tomto případě dochází, považuje primárně místo, odkud jsou data přenášena na server, a teprve sekundárně (v duchu satelitní směrnice, resp. § 21 odst. 5 až 7 AZ), pokud stát, z něhož jsou data přenášena, nemá dostatečnou úroveň autorskoprávní ochrany, lze použít kritérium umístění serveru, odkud se data zpřístupňují, popřípadě sídla či bydliště osoby, která přenos iniciovala či objednala.⁷⁹ Pro takto odlišnou analogii v případě webcastingu však dle mého názoru bude hrát klíčovou roli jeho právní kvalifikace, tedy zda podle konkrétních okolností půjde o vysílání ve smyslu § 21 AZ anebo obecně sdělování díla veřejnosti podle generální klauzule v § 18 odst. 1 AZ. Zcela opačně se k otázce rozhodného práva při sdělování díla veřejnosti staví tzv. komunikační teorie⁸⁰, která se v zásadě uplatňuje mimo oblast působnosti satelitní směrnice po celém světě a zahraniční právní nauka i soudní praxe dovozuje její uplatnění i pro oblast

⁷⁷ Tato úprava směrnice Rady č. 93/83/EHS ze dne 27. září 1993 o koordinaci některých pravidel z oboru práva autorského a práv souvisejících s právem autorským vztahujících se na satelitní vysílání a kabelový přenos („Satelitní směrnice“) byla převzata do ustanovení § 21 odst. 5 až 7 AZ, a stanoví dále podpůrná kritéria pro určení rozhodného práva. Pro bližší seznámení se s touto problematikou odkazují na uvedené ustanovení.

⁷⁸ Čermák, J., *Internet a autorské právo*, Linde Praha a.s., 2. vydání, Praha, 2003, s. 234

⁷⁹ s. 238 – 239 tamtéž

⁸⁰ Telec, I., Tůma, P., *Autorský zákon – komentář*, C. H. Beck, 1. vydání, Praha, 2007, s. 217

sdělování děl prostřednictvím počítačových sítí. Podle této teorie se za místo, kde se sdělování dělá odehrává, považuje jakékoli místo, na kterém je možný příjem materializace díla (v případě satelitního vysílání tedy půjde o území pokryté dosahem družice).

Vzhledem k absenci výslovné zákonné úpravy přeshraničního sdělování děl prostřednictvím Internetu zůstává tato otázka předmětem soudního a doktrinárního výkladu. Pro komunikační teorii hovoří především skutečnost, že se na ní odvolává většina právní nauky na mezinárodní úrovni a řídí se jí i značná část současné praxe ostatních států (a to i ve vztahu k držitelům autorských práv chráněných českým autorským zákonem)⁸¹. Na druhou stranu se však důsledky této teorie u sdělování autorských děl přes Internet zdají být v celosvětovém měřítku neúnosné, neboť vymáhání nároků jejím prostřednictvím by v některých případech bylo prakticky nemožné. Teorie „místa signálu, resp. umístění serveru“ má oproti tomu, jak již bylo řečeno, výhodu ve snazší identifikaci polohy serveru, jehož prostřednictvím bylo dílo zpřístupněno veřejnosti. Problémem je doposud nepřiliš vysoká vůle států ke konsenzu o jejím zavedení do právních řádů, byť jen na komunitární úrovni (viz následující kapitola).

7. ZÁVĚR

S ohlédnutím na předchozí text si dovoluji tvrdit, že české autorské právo je, co se týče reflexe nových možností distribuce autorských děl a jejich snadné přístupnosti, které poskytuje celosvětová síť Internet, ve velmi dobré kondici a dosahuje úrovně srovnatelné s vyspělými evropskými státy. Navzdory velmi zdařilé implementaci informační směrnice novelou autorského zákona z roku 2006 (zákon č. 216/2006 Sb.) by se však určitě daly najít některé dílčí nedostatky. Za všechny např. dle mého názoru stále nedostatečná úprava odpovědnosti provozovatelů služeb (a to i v rámci komunitárního práva, potažmo celosvětově), kteří zpravidla nevystupují jako sdělovatelé díla, neboť

---

⁸¹ Telec, I., Tůma, P., Autorský zákon – komentář, C. H. Beck, 1. vydání, Praha, 2007, s. 218

(jak bylo zmíněno v kapitole 4.1) role těchto služeb spočívá pouze v usnadnění sdělování děl veřejnosti třetími osobami, zejména umožněním lokalizace příslušné rozmnoženiny díla v počítačové síti. De lege ferenda by měl být pro tyto subjekty, po vzoru § 43 odst. 2 AZ, zaveden zvláštní autorskoprávní delikt za dovoz, skladování, uvádění na trh či jiné poskytování zařízení, nástrojů či jiných prostředků sloužících k porušování autorského práva třetími osobami nebo za poskytování pomoci těmto osobám, s nimiž se můžeme setkat v některých zahraničních právních řádech. Zde se však nabízí důležitá otázka, která se nevztahuje jen na české autorské právo a je třeba řešit ji celosvětově, a sice jak v takovém případě přistupovat k internetovým vyhledávačům, které v praxi často bývají zneužívány právě za účelem lokalizace děl na Internetu. Případný postih v podobě např. zdržovacího autorskoprávního nároku by však znamenal nezanedbatelný zásah do funkčnosti Internetu v jeho současné podobě, neboť vyhledávače patří mezi základní propriety každodenního užívání celosvětové sítě. Proto je třeba při formulaci skutkové podstaty výše zmíněného deliktu a jejím následném výkladu postupovat nanejvýš obezřetně.

V globálním měřítku očekávám v blízké budoucnosti určitý posun, pokud jde o způsob vyměrování autorských poplatků v rámci zhotovování soukromých rozmnoženin (hlavně u přístrojů k zhotovování rozmnoženin, neboť se většinou jedná o přístroje multifunkční, a v případě příliš vysokých poplatků je nepochybně zasahováno do práv třetích osob – ať už výrobců těchto zařízení, tak i uživatelů používajících přístroje k jinému účelu než je rozmnožování děl pro soukromou potřebu). V zájmu právní jistoty by rovněž, alespoň v rámci EU, neuškodilo stanovit pravidla pro určení rozhodného práva při sdělování díla veřejnosti. V minulosti už takový pokus v podobě Zelené knihy o autorském právu a právech souvisejících v informační společnosti, předložené v roce 1995 jako podklad pro informační směrnici, proběhl. Zelená kniha de facto přešla pro způsob určení místa (státu), kde při online komunikaci dochází k sdělování díla, úpravu obsaženou v satelitní směrnici. Pro obavu z potenciálního oslabení postavení držitelů práv se nakonec ustanovení o rozhodném právu v informační směrnici neobjevilo. Velmi významným a přetrvávajícím problémem současného autorského práva zůstává

nízká míra právního vědomí (v našich podmínkách navíc umocněná jeho chybějící autoritou mezi laickou veřejností), od které se odvíjejí všechny ostatní palčivé otázky, s nimiž se autorské právo potýká. Odstranění tohoto negativního jevu vštěpováním potřebných informací zejména mladé generaci, nejaktivnějším a nejpokročilejším internetovým uživatelem, je a bude během na dlouhou trať.

Seznam použitých pramenů

Literatura

- Smejkal, V., *Internet a §§§*, Grada Publishing, Praha, 2001
- Street, F. L., *Law of the Internet*, Lexis Law Publishing, Charlottesville, 1998
- Knapová, M., Švestka, J. a kol., *Občanské právo hmotné, svazek III*, Aspi, 3. vydání, Praha, 2002
- Kříž, J., Holcová, I., Kordač, J., Křestánová, V., *Autorský zákon a předpisy souvisící – komentář*, Linde Praha a.s., 2. vydání, Praha, 2005
- Kříž, J., *Ochrana autorských práv v informační společnosti*, Linde Praha a.s., Praha, 1999
- Telec, I., Tůma, P., *Autorský zákon – komentář*, C. H. Beck, 1. vydání, Praha, 2007
- Čermák, J., *Internet a autorské právo*, Linde Praha a.s., 2. vydání, Praha, 2003
- Dobeš, P., *Rozmnožování autorských děl pro soukromou potřebu I.*, *Právní rádce*, ročník 15, č. 4 (2007)
- Telec, I., Tůma, P., *Přehled práva duševního vlastnictví 2 – Lidsko-právní základy, licenční smlouva, Doplněk*, Brno, 2002
- Dobřichovský, T., *Moderní trendy práv k duševnímu vlastnictví v kontextu evropského práva, dohody TRIPS a aktivit WIPO*, Linde Praha a.s., Praha, 2004
- Dobeš, P., *Technické prostředky ochrany autorských práv z pohledu mezinárodního, evropského a českého práva po zásadní novele autorského zákona – 1. část*, *Právní rozhledy*, 2006, č. 17

Internetové zdroje

- Heslo *Internet*. Dostupné z: <http://en.wikipedia.org/wiki/Internet>.

- Heslo *World Wide Web*. Dostupné z:
http://cs.wikipedia.org/wiki/World_Wide_Web.
- Heslo *Intranet*. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Intranet>.
- Heslo *Server*. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Server>.
- Přepis rozhodnutí federálního odvolacího soudu ve sporu A&M Records, Inc. v. Napster, INC., 239 F.3d 1004. Dostupné z:
http://www.law.cornell.edu/copyright/cases/239_F3d_1004.htm.
- Úpné znění rozhodnutí Nejvyššího soudu ve sporu MGM Studios Inc. v. Grokster. Ltd. Dostupné z:
http://w2.eff.org/IP/P2p/MGM_v_Grokster/04-480.pdf.
- *British and Dutch police raids shut down the world's largest pre-release pirate music site*. Dostupné z:
http://www.ifpi.org/content/section_news/20071023.htm.
- *The Recording Industry Piracy Report 2006*. Dostupné z:
<http://www.ifpi.org/content/library/piracy-report2006.pdf>.
- Hartmanová, D., Webcasting – právní aspekty „vysílání po internetu“. Dostupné z: <http://www.itpravo.cz/index.shtml?x=91530>.
- *Digital Rights Management*. Dostupné z:
http://cs.wikipedia.org/wiki/Digital_rights_management.

Právní předpisy

- Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti a o změně některých zákonů (zákon o některých službách informační společnosti), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

- Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů (zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání), ve znění pozdějších předpisů.
- Směrnice 2001/29/ES Evropského parlamentu a Rady ze dne 22. května 2001 o harmonizaci některých aspektů práva autorského a práv souvisejících s právem autorským v informační společnosti.
- Směrnice 2000/31/ES Evropského parlamentu a Rady ze dne 8. června 2000 o některých právních aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu v rámci vnitřního trhu (směrnice o elektronickém obchodu).

Seznam použitých zkratk

- **RÚB** – Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl ze dne 9. září 1886 ve znění její poslední (pařížské) revize z roku 1971
- **TRIPS** – Dohoda o obchodních aspektech práv duševního vlastnictví (*Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights*)
- **WTO** – Světová obchodní organizace
- **WIPO** – Světová organizace duševního vlastnictví (*World Intellectual Property Organization*)
- **WCT** – Smlouva WIPO o právu autorském (*World Intellectual Property Organization Copyright Treaty*)
- **WPPT** – Smlouva WIPO o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech (*World Intellectual Property Organization Performances and Phonograms Treaty*)
- **AZ** – Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů („Autorský zákon“)
- **ObčZ** – Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- **ObchZ** – Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů